

Verkenning

Multitopsportevenementen en hun toegevoegde waarde

Chris Noij
Chris Dalhuisen
Cem Tinaz
Denise Smit
Eva Heijnen
Paul Hover
Willem de Boer

Inhoud

Samenvatting	2
Executive Summary	3
1 Inleiding	4
2 Achtergrond	7
3 Doelstellingen	13
4 Kosten	17
5 Activatie	22
6 Maatschappelijke effecten	26
7 Conclusie	34
Literatuurlijst	37
Bijlagen	41
Over MOVES	69

MOVES is mede mogelijk gemaakt door:

Samenvatting

Nederland heeft een sterke reputatie in het organiseren van internationale topsport-evenementen, die doorgaans gericht zijn op topsportevenementen gericht op één sport (STEs). De vraag of Nederland ook een groot multitopsportevenement (MTE) zou moeten organiseren, komt regelmatig op. Meningvorming hierover is vaak gebaseerd op aannames. Dit verkennende onderzoek moet een onderbouwde basis bieden bij toekomstige overwegingen. De centrale vraag die we in dit rapport beantwoorden, is of de organisatie van een internationaal MTE in Nederland meer maatschappelijke waarde oplevert dan de organisatie van vergelijkbare STE.

Voor dit onderzoek hebben we gebruikgemaakt van deskresearch, waarbij we bestaande data van diverse Europese MTEs, zoals de European Championships en European Games, en een palet van veel verschillende STEs die in Nederland hebben plaatsgevonden hebben geanalyseerd. Deze data hebben we aangevuld en geduid met tien kwalitatieve interviews met direct betrokkenen en experts. Het onderzoek kent echter een aantal beperkingen. Ten eerste was de vergelijkbaarheid van evenementen lastig vanwege verschillen in schaal, context en methodologie van de evaluaties. We constateerden een gebrek aan uniforme, onafhankelijke en openbare data. Ten tweede was het moeilijk om de specifieke bijdrage van de 'multisport-component' te isoleren van andere factoren. Tot slot richten de meeste evaluaties zich op kortetermijneffecten, terwijl studies naar de duurzame, lange termijn impact zeer schaars zijn.

Onze analyse toont aan dat MTEs veelal aanzienlijk duurder zijn dan STEs. De extra kosten voor coördinatie tussen de vele sportfederaties, die elk hun eigen eisen en standaarden hebben, wegen vaak zwaarder dan de schaalvoordelen in bijvoorbeeld marketing. De aanname dat het bundelen van sporten tot grote synergievoordelen en kostenbesparingen leidt blijkt in de praktijk in veel gevallen onjuist. We zien dat de financiële risico's aanzienlijk zijn en grotendeels voor rekening van publieke overheden komen, die gemiddeld voor zo'n driekwart de financiering van MTEs dragen.

Maatschappelijke waarde ontstaat niet vanzelf. De mate waarin dit wordt gerealiseerd hangt sterk af van de intenties van de organiserende partij, niet zozeer van het 'multi' of 'single' karakter van het topsportevenement. Wel zien we een uniek voordeel van MTEs in het grotere podium dat ze kunnen bieden aan kleinere sporten, jeugdsport en parasport, die anders minder zichtbaarheid zouden krijgen. Maar ook voor deze typen sporten zal alleen een podium bieden onvoldoende zijn voor het genereren van duurzame maatschappelijke waarde.

De maatschappelijke effecten (economisch, fysiek, politiek, psychologisch, sociocultureel, toeristisch) bij MTEs zijn niet per definitie groter zijn dan bij STE. Die impact wordt voornamelijk bepaald door de schaal, ambitie en de mate van strategische inzet op maatschappelijke doelen (*event leveraging*), in plaats van het aantal sporten. Hoewel een MTE in *absolute* zin een grotere economische, fysieke of media impact kan hebben, gaat dit gepaard met significant hogere investeringen, waardoor de *relatieve* meerwaarde niet vanzelfsprekend groter is.

De overkoepelende conclusie van het onderzoek is dat een MTE niet per definitie meer maatschappelijke waarde oplevert dan een strategisch gekozen portfolio van STEs. Uit de opgehaalde, gefragmenteerde informatie blijkt niet dat de potentiële voordelen opwegen tegen de hogere kosten, de aanzienlijke financiële risico's voor de overheid en de grote organisatorische complexiteit. De maatschappelijke waarde van MTEs, maar ook STEs, is het eerder het resultaat van expliciete doelstellingen en effectieve strategieën, dan van het simpelweg bundelen van sporten.

Executive Summary

The Netherlands has a strong reputation for organizing international elite sports events, which are typically focused on a single-elitesport events (SESE). The question of whether the Netherlands should also host a major multi-elitesport event (MESE) arises regularly. Opinions on this matter are often based on general assumptions. With this exploratory study, we aim to provide a more well-founded basis for future investment considerations. The central question we answer in this report is whether organizing an international MESEs in the Netherlands generates more (societal) value than organizing comparable SESEs.

For this research, we used desk research, analyzing existing data from various European MESEs, such as the European Championships and European Games, and a diverse palette of different SESE that have taken place in the Netherlands. We supplemented and interpreted this data with ten qualitative interviews with directly involved stakeholders and experts. However, the research has a number of limitations. Firstly, the comparability of events was challenging due to differences in scale, context, and the methodology of the evaluations. We observed a lack of uniform, independent, and public data. Secondly, it was difficult to isolate the specific contribution of the 'multi-sport component' from other factors. Finally, most evaluations focus on short-term effects, while studies on the sustainable, long-term impact are very scarce.

Our analysis shows that MESEs are often significantly more expensive than SESEs. We have established that the assumption that bundling sports will lead to large synergy benefits and cost savings is, in practice, in many cases incorrect. The extra costs for coordination between the many sports federations, each with its own requirements and standards, often outweigh the economies of scale in areas like marketing. We see that the financial risks are considerable and are largely borne by public authorities, who on average bear on average three quarters of the financing for MESEs.

Societal value does not arise automatically. The extent to which this is realized depends heavily on the intentions of the organizing party, rather than the 'multi' or 'single' character of the elite sports event. We do see a unique advantage of MESEs in the larger platform they can offer to smaller sports, youth sports, and para-sports, which would otherwise receive less visibility. But even for these types of sports, a stage alone may not be enough to generate sustainable social value.

The societal effects (economic, psychological, physical, political, socio-cultural, tourism) of MESEs are not necessarily greater than those of SESEs. The impact is primarily determined by the scale, ambition, and the degree of strategic commitment to societal goals (event leveraging), rather than the number of sports. Although an MESE can have a greater economic or physical impact in absolute terms, this is accompanied by significantly higher investment, which does not automatically translate into greater relative added value.

The overarching conclusion of the research is that an MESE does not necessarily generate more societal value than a strategically chosen portfolio of SESEs. From the collected, fragmented information, it is not evident that the potential benefits outweigh the higher costs, the considerable financial risks for the government, and the great organizational complexity. The societal value of MESEs, as well as SESEs, is rather the result of explicit objectives and effective strategies, than of simply bundling sports.

1 Inleiding

Nederland heeft zich de afgelopen decennia steeds prominenter op de kaart gezet als gastland voor internationale topsportevenementen. Achter de bidtrajecten voor het binnenhalen van deze evenementen schuilt een bewuste strategie, gericht op het verbinden van sport met economie en maatschappij. Hoewel veruit de meeste topsportevenementen een single focus hebben op één sport, zoals EK's en WK's, wordt met enige regelmaat de vraag gesteld of er interesse is om een groot multitopsportevenement (MTE) in Nederland te organiseren. Evenementorganisatoren, overheden (gemeenten, provincies en het Rijk) en sportbonden hebben hier weliswaar een beeld en mening over, maar deze berusten grotendeels op aannames en een incompleet beeld¹. Dit onderzoek wil, door inzicht te verkrijgen in de maatschappelijke waarde en de impact van beide typen evenementen, bijdragen aan beter onderbouwde besluitvorming over toekomstige investeringen in topsportevenementen op nationaal niveau.

In deze verkenning wordt alle beschikbare informatie verzameld en geanalyseerd, met als primair doel meer inzicht te krijgen in hoe de kosten, effecten en risico's van een MTE zich verhouden tot die van singletopsportevenementen (STEs). De centrale vraag van deze rapportage luidt dan ook:

Levert de organisatie van een internationaal multitopsportevenement in Nederland meer (maatschappelijke) waarde op dan de organisatie van vergelijkbare singletopsportevenementen?

Om deze hoofdvraag te beantwoorden, verdiepen we ons in de volgende deelvragen:

- Wat kosten MTEs en wat leveren ze op, ook ten opzichte van vergelijkbare STEs?
- Hoe zijn kosten, opbrengsten en risico's verdeeld over stakeholders (organisator, overheden, sportfederaties) bij de vergelijking tussen MTEs en STEs?
- Zijn er concrete maatschappelijke doelstellingen gekoppeld aan de evenementen (bijvoorbeeld verbonden aan overheidsfinanciering) en lijken die een significante rol te spelen qua maatschappelijke waarde?
- Wat is er bekend over de extra inspanningen of projecten die zijn gedaan om de maatschappelijke impact te bewerkstelligen, vóór, tijdens en na het evenement (event leveraging)?
- Is er een verschil in (extra) waarde bij MTEs wat betreft kleinere sporten in vergelijking met grotere sporten, en jeugd- of paratopsport ten opzichte van evenementen voor valide volwassen sporters?

1.1 Methoden en Afbakening

De kern van dit onderzoek is reflectief van aard. De onderzoeksmethode die centraal staat bij de beantwoording van de onderzoeksvraag en de deelvragen is deskresearch. Bestaande data op het gebied van doelstellingen, kosten en maatschappelijke activatie over internationale topsportevenementen in Nederland en Europa zijn verzameld, gebundeld en vervolgens vergeleken. Voor elk onderzocht MTE is op een gestandaardiseerde manier gewerkt om online beschikbare informatie en data te combineren met de expertise en netwerken van partners. In Bijlage 1 hebben de auteurs een indicatie gegeven van de kwaliteit van de bronnen. Per bron wordt toegelicht in hoeverre deze voldoet aan criteria zoals onderbouwing, transparantie van berekeningen, onafhankelijkheid en toepasbaarheid.

¹ ZonMW (2024)

De verzamelde gegevens zijn gecodeerd op basis van kenmerken, behoeften (financieel, maatschappelijk, substitutie en risico's) en effecten (doelen, bezoekers, media, korte- en lange termijn impact). Vervolgens zijn alle data gekanaliseerd naar doelstellingen, kosten en effecten, waarbij de effecten zijn gecategoriseerd op basis van het veelgebruikte raamwerk van Brent Ritchie². Dit omvat economische, toeristische/commerciële, fysieke, sociaal-culturele, psychologische en politieke effecten. In Tabel 1 wordt deze categorisering toegelicht.

Tabel 1: Categorisering effecten³

Type effect	Toelichting
1. Economische effecten	Financiële gevolgen zoals extra inkomsten, werkgelegenheid, wegleffecten, prijsstijgingen en vastgoed-speculatie.
2. Toeristisch/commerciële effecten	Invloed op toerisme en handel, zoals meer bezoekers en bestedingen.
3. Fysieke effecten	Veranderingen in de fysieke omgeving, zoals nieuwe infrastructuur en faciliteiten/ accommodaties.
4. Psychologische effecten	Gevoelens van onder andere trots, saamhorigheid (psychisch inkomen), maar ook ergernis.
5. Socioculturele effecten	Impact op lokale cultuur en tradities; kunnen sociale samenhang bevorderen of cultuur beschadigen.
6. Politieke effecten	Invloed op het imago van een regio en op machtsverhoudingen, balans tussen dienen van elitaire belangen en die van anderen.

Deze kwantitatieve en bestaande gegevens zijn aangevuld en geduid middels een beknopt kwalitatief onderzoek. Daarvoor zijn tien interviews gehouden met direct betrokkenen bij MTEs uit het verleden om de bestaande gegevens beter te begrijpen en naar de Nederlandse context te vertalen. bepaald door de lacunes in het voorafgaande kwalitatieve onderzoek; welke vragen liggen nog open

Dit beknopte kwalitatieve onderzoek brengt ons in stelling om naast de cijfers en teksten meer duiding te vragen op het gebied van keuzes die zijn gemaakt in de organisatie of gevolgen die na oplevering van rapportages tot stand zijn gekomen. Daarnaast bieden deze interviews de ruimte directer in te gaan op de vergelijking met STEs, waar de desk research met name gefocust is op MTEs an sich. De semigestructureerde interviews volgden vier hoofdthema's: doelen; MTEs ten opzichte van STEs; kosten, opbrengsten en risico's; en maatschappelijke activiteiten. Een overzicht van de respondenten is te vinden in Bijlage 2, en de gevolgde gespreksleidraad in Bijlage 3. Deze gespreksleidraad is opgesteld aan de hand van de hoofdstukindeling en lacunes in het voorgaande desk research.

² Ritchie (1984).

³ Ritchie (1984).

Wat betreft de begripsbepaling van een MTE, is uitgegaan van een lijst van multitopsportevenementen opgesteld in overeenstemming met de programmaraad. Dit komt in essentie overeen met de definiëring uit de topsportovereenkomst opgesteld door NOC*NSF/TeamNL in samenwerking met NLSporter en de werkgroep Athlete Services: "Multi-topsportevenementen: de Olympische of Paralympische Spelen, Europese Spelen, Jeugd Olympische Spelen en Europees Jeugd Olympische Festival"⁴. Hierbij zijn buitencategorie evenementen, zoals de Olympische en Paralympische Spelen, buiten beschouwing gelaten. In plaats daarvan is de relatief nieuwe, vierjaarlijkse Europese Kampioenschappen toegevoegd aan het onderzoek. Op basis van een eerste verkenning zijn een aantal specifieke edities en ambities uitgelicht voor analyse. Dit zijn de European Championships Glasgow 2018, München 2022, European Games Krakow 2023, Istanbul 2027, Youth Olympic Games Rotterdam 2022/2030 en het European Youth Olympic Festival Utrecht 2013. Daarnaast is één parasportevenement, de European Para Championships 2023 in Rotterdam, meegenomen in de analyse, aangezien hierover veel informatie beschikbaar is. De geselecteerde MTE zijn zo verdeeld over jeugd- of paratopsport en valide volwassen evenementen.

De MTEs worden vergeleken met een vijftiental STE in Nederland, die een goede afspiegeling vormen van het Nederlandse evenementenlandschap. Bij de selectie daarvan is gefocust op evenementen van de afgelopen tien jaar. Deze lijst is niet uitputtend, maar om een reflectief onderzoek te kunnen opzetten is in samenwerking met de programmaraad tot deze lijst gekomen. Daarbij is rekening gehouden met onder meer de grootte van sport in termen van deelnemers en media-aandacht, het type evenement, de locatie (binnen -en/of buiten), ticketverkoop, toegankelijkheid, type sport, en of het een evenement voor volwassenen, jeugd of parasporters was. Daarbij hebben we ook pragmatische keuzes gemaakt door STE op te nemen waarover veel waardevolle informatie beschikbaar is. Zo zijn wielerevenementen oververtegenwoordigd in deze analyse, daar is bij het trekken van algemene conclusies rekening mee gehouden.

1.2 Leeswijzer

Deze verkenning bestaat uit zeven hoofdstukken. Na deze inleiding schetst Hoofdstuk 2 de achtergrond van de onderzochte MTE, inclusief hun kengetallen. Hoofdstuk 3 duikt dieper in de (maatschappelijke) doelstellingen van MTE in vergelijking met STE. Hoofdstuk 4 behandelt de kosten, analyseert de typen kosten en de verdeling van kosten en risico's over publieke en private stakeholders. Hoofdstuk 5 richt zich op de extra inspanningen en projecten die zijn ondernomen om maatschappelijke impact te bewerkstelligen, oftewel de activatie, en vergelijkt deze tussen MTEs en STEs. Hoofdstuk 6 focust op de maatschappelijke effecten en opbrengsten van MTEs ten opzichte van STEs, categoriserend naar economische, toeristische/commerciële, fysieke, sociaal-culturele, psychologische en politieke effecten. Ten slotte biedt Hoofdstuk 7 de conclusie, met een algemene blik over de verkenning.

⁴ NOC*NSF (2024), p.5.

2 Achtergrond

Bij het in kaart brengen van de maatschappelijke waarde van topsportevenementen, is het van belang om een helder beeld te hebben van de verschillende typen en hun karakteristieken. In de inleiding is de centrale vraag gesteld over de toegevoegde waarde van multitopsportevenementen (MTEs) ten opzichte van singletopsportevenementen (STEs) in de Nederlandse context. Voor een diepgaand begrip van deze vraag, hebben we vijf MTE en met specifieke edities centraal gesteld in deze verkenning. Deze evenementen, variërend in omvang en focus, zijn zorgvuldig geselecteerd om een representatief beeld te geven van de complexiteit en diversiteit binnen de wereld van multisport.

2.1 Multitopsportevenementen in dit onderzoek

De analyse in deze verkenning is gebaseerd op verschillende specifieke MTEs. In Tabel 2 worden de kengetallen de onderzochte MTEs (**vet**) gepresenteerd aangaande het aantal dagen, sporten en deelnemers. In Tabel 2 zijn ook andere edities van dezelfde evenementen opgenomen. Vervolgens worden deze evenementen kort toegelicht met algemene informatie over het evenement. Daarin worden bijvoorbeeld de historie, locatie(s), bidprocedure, bezoekers en rechthouder beschreven.

European Championships

De European Championships werden in 2018 voor het eerst georganiseerd, waarbij bestaande Europese kampioenschappen tegelijkertijd en in dezelfde stad (Glasgow en Berlijn voor atletiek) werden gehouden. Dit concept, bedacht door Paul Bristow en Marc Joerg van het European Championships Management (ECM) had als belangrijkste stimulans het creëren van grotere zichtbaarheid voor de deelnemende sporten, zowel in de stad als in de media. Het ECM is de rechthouder en heeft de bidprocedure uitbesteed aan de Europese sportfederaties, die op hun beurt de fee innen via ECM. De eerste editie was in Glasgow (en tegelijk atletiek in Berlijn), wat als stad graag de impact van de Commonwealth Games 2014 een vervolg wilde geven en stond enthousiast tegenover het concept. Daarmee wilden zij een nieuwe doelgroep bezoekers betrekken, de "main eventers" die niet een 'standalone single ticket' zouden kopen maar nu wel geïnteresseerd raken door het diverse aanbod. Het evenement zorgde in Schotland voor bijna 650.000 bezoeken. In 2022 vonden de Europese Kampioenschappen plaats in München, met het Olympisch Park als middelpunt, waarbij negen verschillende sporten op twaalf locaties in Beieren en München 176 evenementen organiseerden en in totaal bijna 1,5 miljoen bezoekers trokken.

European Games

De European Games (EG) werden in 2012 opgericht door de European Olympic Committees (EOC) met als doel een continentaal MTE voor Europa te creëren, om de internationale concurrentiepositie van Europese sport te versterken. De eerste editie vond plaats in Baku (Azerbeidzjan) in 2015, gevolgd door Minsk (Wit-Rusland) in 2019 en Krakau-Małopolska (Polen) in 2023. Het evenement brengt Europese topsporters samen in diverse Olympische en niet-Olympische sporten, en fungeert voor veel sporten als kwalificatiemoment voor de Olympische Spelen. De EOC is de rechthouder en selecteert gaststeden op basis van criteria zoals het gebruik van bestaande infrastructuur en financiële garanties van nationale en lokale overheden. De European Games 2023 in Polen, met een zwaartepunt in Krakau en de regio Małopolska, waren verspreid over dertien steden en 26 locaties. Dit was de eerste keer dat het evenement

niet geconcentreerd was in één stad. In 19 van de 21 Olympische sporten konden startbewijzen voor de Olympische Spelen van Parijs 2024 worden verdiend, aangevuld met nevenevenementen zoals sumo, schaken, oriëntatielopen en traditionele vechtsporten die de culturele diversiteit van de regio benadrukten⁵.

Tabel 2: Kengetallen multitopsportevenementen

Evenement	Dagen	Sporten	Deelnemers
EC 2018 Glasgow & Berlijn	10	7	5099
EC 2022 München	11	9	5419
EG 2015 Bakoe	17	20	5898
EG 2019 Minsk	10	15	4082
EG 2023 Krakau	12	29	6380
EG 2027 Istanbul*	12	25	7500
EPC 2023 Rotterdam	13	10	1134
EYOF 2013 Utrecht	6	9	2271
EYOF 2015 Tblisi	7	9	3304
EYOF 2017 Gyor	9	10	3675
EYOF 2019 Bakoe	9	10	2700
EYOF 2021 Banska Bystrica	7	10	2252
EYOF 2023 Maribor	7	10	2419
EYOF 2025 Skopje*	7	13	n/b
YOG 2010 Singapore	13	26	3524
YOG 2014 Nanjing	13	28	3579
YOG 2018 Buenos Aires	13	32	4000
YOG 2022 Rotterdam**	12	28	n/b
YOG 2026 Dakar*	14	36	n/b
YOG 2030 Rotterdam**	n/b	32	3758

*Ambitie

** Vervallen

Bronnen: Kwiek & Ziolkowska-Weiss (2024), Fernhout (2018), Sportyv & TIG Sports (2021), European Championships Management (2018 & 2023), Hover et al. (2024), Dijk & van Eekeren 2014 en persoonlijke communicatie (interviews)

⁵ Kwiek & Ziolkowska-Weiss (2024)

European Para Championships

De European Para Championships (EPC) vertegenwoordigen een nieuw internationaal MTE voor topsporters met een lichamelijke beperking. De eerste editie vond plaats in Rotterdam in 2023. Op zeven locaties combineerde het evenement Europese Kampioenschappen van tien sporten, en diende het als kwalificatiemoment voor de Paralympische Spelen. In totaal waren er 15.000 bezoekers verspreid over dertien dagen. De EPC is ontwikkeld door evenementenorganisator Team TOC, waarvan de dochteronderneming, European Para Championships bv, de eigenaar is van het evenementconcept. De sportbonden zijn rechtheouders van de individuele Europese Kampioenschappen. Voor toekomstige edities beoordelen de EPC bv, de internationale federaties en het European Paralympic Committee de biedingen van potentiële gaststeden.

European Youth Olympic Festival

Het Europees Jeugd Olympisch Festival (EYOF) is een tweejaarlijks sportevenement voor jonge sporters tussen 13 en 18 jaar uit Europa. Hier krijgen talenten de kans om te presteren in een multisportomgeving volgens Olympische 'wetten'. De eerste editie vond plaats in Brussel in 1991, en in 2025 staat de 18e editie in Skopje gepland. Er is zowel een winter- als zomereditie, in ieder oneven jaar. Het EOC, als 'eigenaar' van het EYOF, maakt afspraken met overheden in de betrokken stad en/of regio bij de gunning. In dit onderzoek staat EYOF 2013 in Utrecht centraal. De uitvoering van dit project was belegd bij de Stichting EYOF, een samenwerkingsverband van de gemeente Utrecht, NOC*NSF en de provincie Utrecht. Achmea verbond zich als officiële partner aan het evenement. Er waren atleten uit 49 verschillende landen, en negen takken van sport werden beoefend, verspreid over zeven locaties. Utrecht kreeg de toekenning in de winter van 2008 en het evenement trok in totaal 26.000 bezoekers (60.000 bezoeken).

Youth Olympic Games

De Jeugd Olympische Spelen (YOG) zijn een internationaal MTE voor jonge atleten van 15 tot 18 jaar, georganiseerd door het Internationaal Olympisch Comité (IOC). De YOG vinden elke vier jaar plaats, afwisselend als zomer- en wintereditie. De eerste zomereditie was in 2010 in Singapore, gevolgd door de eerste wintereditie in 2012 in Innsbruck. De YOG onderscheiden zich door hun focus op educatie, cultuur en sociale betrokkenheid naast de sportieve prestaties. Het evenement combineert topsport met een Culture & Education Program (CEP), waarin jonge atleten workshops, trainingen en interculturele activiteiten volgen om hun vaardigheden buiten de sport te ontwikkelen. Dit programma behandelt onderwerpen als Olympische waarden, gezonde levensstijl, media-aandacht en sociale verantwoordelijkheid. Het sportprogramma van de YOG is grotendeels gebaseerd op dat van de Olympische Spelen, maar met aanpassingen om innovatie en jeugdsport te bevorderen. In dit onderzoek kijken we naar de ambities om de YOG edities van 2022 en 2030 in Rotterdam te organiseren. Beide ambities zijn inmiddels niet meer actueel, maar de opgedane kennis in de aanloop/bidfasen is waardevol voor dit onderzoek.

2.2 Singletopsportevenementen ter vergelijking

Ter vergelijking zijn vijftien singletopsportevenementen (STEs) geselecteerd, met hierin een verscheidenheid aan grootte, aantal locaties, type sport en dergelijke. Dit waren het WK hockey 2014, WK Paracycling 2015, EK atletiek 2016, Grand Prix Judo 2017, Volvo Ocean Race 2018, WK (para) handboogschieten 2019, Jeugd WK Zeilen 2022, WK volleybal dames 2022, EK Beachvolleybal 2024, ABN Amro Open, bid voor WK voetbal vrouwen en alle starts van grote wielerronden in Nederland afgelopen jaren (La Vuelta 2022, Giro d'Italia 2016; Tour de France 2010; 2015, EK wielrennen 2023 en Tour de France Femmes 2024). Zie hiervoor Tabel 3.

Tabel 3: Onderzochte multi -en singlesportevenementen

MTEs	STEs
European Youth Olympic Festival Utrecht 2013	WK Hockey Den Haag 2014
European Youth Olympic Festival	Tour Utrecht 2015
European Championships Glasgow & Berlijn 2018	WK Paracycling Apeldoorn 2015
European Championships München 2022	Giro Gelderland 2016
European Para Championship Rotterdam 2023	EK Atletiek Amsterdam 2016
European Games Kraków–Małopolska 2023	Grand Prix Judo Den Haag 2017
European Games Istanbul (bid)	Volvo Ocean Race Den Haag 2018
Youth Olympic Games Rotterdam (bid)	WK (para)Handboogschieten Den Bosch 2019
	WK Volleybal dames Gelderland 2022
	Vuelta Utrecht & Noord-Brabant 2022
	WK Hockey dames Amsterdam 2022
	Jeugd WK Zeilen 2022
	EK wegwielrennen Drenthe 2023
	Tour de Femmes Zuid-Holland 2024
	EK Beachvolleybal Den Haag, Apeldoorn, Arnhem 2024
	ABN Amro Open 2025
	WK vrouwenvoetbal 2027 (bid i.s.m. België en Duitsland)

2.3 Andere multisportevenementen

Naast de specifiek onderzochte MTE, zijn er wereldwijd diverse andere multisportevenementen – niet allemaal met voor topsport – die een waardevolle maatschappelijke, economische, culturele of politiek rol kunnen spelen. Het is waardevol om te kijken naar de orde van grootte van de kosten van deze evenementen, afgezet tegen het aantal sporten en deelnemers, ook al zijn de cijfers afkomstig uit verschillende bronnen en daardoor niet altijd optimaal vergelijkbaar in betrouwbaarheid. Toch geeft deze context een breder beeld van de diversiteit aan multisportevenementen, elk met verschillende historische en geopolitieke wortels. De evenementen (zie Tabel 4) zijn geselecteerd op basis van regionale reikwijdte, historische continuïteit, diversiteit van gastlanden en onderscheidende formats. Aan de hand van een korte omschrijven en enkele basisgegevens, zoals geografische reikwijdte, omvang en kosten, wordt geïllustreerd hoe MTE van elkaar kunnen verschillen. Dit biedt een nuttige beeld van de diversiteit van het multisportevenementen-landschap op mondiaal niveau, wat relevant kan zijn voor toekomstige afwegingen in Nederland.

Er zijn verschillende redenen waarom de kosten van multisportevenementen aanzienlijk kunnen variëren, zelfs wanneer het aantal atleten en sporten vergelijkbaar is. Belangrijke factoren zijn onder meer de infrastructuurbehoeften van de gaststad, of bestaande locaties kunnen worden gebruikt of dat er nieuwe moeten worden gebouwd, en de bredere economische context, zoals arbeids- en materiaalkosten. Ook het ambitieniveau van het evenement speelt een rol; sommige edities zijn bescheiden en functioneel, terwijl andere dienen als nationale prestigeprojecten met grote investeringen in ceremonies en gastvrijheid. Verschillen in financieringsmodellen, veiligheidseisen en bestuurlijke efficiëntie kunnen ook van invloed zijn op de kosten, evenals langetermijn doelstellingen zoals duurzaamheid en gemeenschapsprogramma's. Daarnaast zijn regionale verschillen van belang. In sommige landen worden deze evenementen geïntegreerd in bredere nationale ontwikkelingsstrategieën, waaronder stadsvernieuwing, internationale branding of hervorming van het sportsysteem, wat kan leiden tot aanzienlijk grotere budgetten.

Commonwealth Games

De Commonwealth Games, oorspronkelijk bekend als de British Empire Games, werden opgevat als een project dat landen van het Britse Rijk moest verenigen. Later evolueerden ze naar een viering van gedeelde geschiedenis en diversiteit binnen het moderne Gemeenebest van Naties. Het evenement, bestuurd door de Commonwealth Games Federation (CGF), vindt om de vier jaar plaats. Sinds Manchester 2002 hebben atleten met een handicap als volwaardige leden van nationale teams deelgenomen. Deze evenementen variëren sterk in kosten: van ca. €525 miljoen voor Glasgow 2014 tot ca. €10,2 miljard voor Delhi 2010.

Pan-Amerikaanse Spelen

De Pan-Amerikaanse Spelen (Pan Am Games) worden om de vier jaar gehouden onder toezicht van Panam Sports. Ze dienen als Olympische kwalificatiewedstrijden voor diverse sporten en als cruciaal voorbereidingsplatform voor topsporters uit Noord- en Zuid-Amerika. Deze Spelen dragen bij aan sportdiplomatie, met name tussen politiek diverse landen, en spelen een rol bij het onder de aandacht brengen van de Latijns-Amerikaanse en Caribische cultuur bij een breder publiek. Financieel gezien liepen de kosten uiteen van ca. €685 miljoen voor Guadalajara 2011 tot meer dan €2 miljard voor Toronto 2015.

Mediterrane Spelen

De Middellandse Zeespelen, beheerd door het International Committee of Mediterranean Games (CIJM) en om de vier jaar gehouden, onderscheiden zich door hun geopolitieke samenstelling en nadruk op interculturele uitwisseling. Hoewel ze kleinschaliger zijn (meestal met 3.000–4.000 atleten), spelen ze een cruciale rol bij het versterken van banden tussen landen met lang gedeelde historische en culturele connecties, terwijl ze ook competitieve kansen bieden voor opkomende sportlanden. De kosten van deze Spelen variëren behoorlijk van €32 miljoen voor Oran 2022 tot meer dan het tienvoudige in Mersin (2013).

World University Games

De World University Games, voorheen bekend als de Universiade, is een groot internationaal MTE voor universiteitsatleten, georganiseerd door de Internationale Universitaire Sportfederatie (FISU). Het evenement wordt om de twee jaar gehouden en omvat diverse sporten, vergelijkbaar met de Olympische Spelen, maar dan specifiek voor studenten. Hier lopen de aan de evenementen gerelateerde kosten enorm uiteen van meer dan €26 miljard in Shenzhen (2011), tot minder dan € 80 miljard voor de winterspelen in Salt Lake City. De verschillen komen onder meer doordat er soms infrastructurele kosten volledig aan het evenement zijn toegeschreven, terwijl ze

ook, of juist, daarnaast nog maatschappelijk nut hebben. Zo omvatten de kosten van Shenzhen onder meer zo'n €10 miljard aan nieuwe metrolijnen, €1,5 miljard aan het opknappen van gebouwen en straten, en ruim €500 miljoen aan de bouw van een stadion met 60.000 zitplaatsen.

World Masters Games

De World Masters Games staan open voor amateursporters van doorgaans 30 jaar en ouder (met variaties per sport). Ze kennen geen kwalificatienormen, waardoor ze met meer dan 25.000 deelnemers in sommige edities de grootste inclusieve multisportcompetitie ter wereld zijn. De kosten van deze evenementen lijken meer in lijn met elkaar te liggen, tussen de dertig en veertig miljoen euro.

Tabel 4: Kengetallen andere multisportevenementen

Evenement	Jaar	Gastland	Gaststad	Sporten	Deelnemers	Gesch. kosten (in milj. euro)
Commonwealth Games	2010	India	Delhi	17	4352	10200
	2014	Schotland	Glasgow	17	4929	525
	2018	Australië	Gold Coast	18	6500	1400
	2022	Engeland	Birmingham	19	4822	678
Pan American Games	2011	Mexico	Guadalajara	36	5996	685
	2015	Canada	Toronto	36	6123	2250
	2019	Peru	Lima	38	6668	1100
	2023	Chili	Santiago	38	6909	n/b
Mediterranean Games	2013	Turkije	Mersin	27	3064	350
	2018	Spanje	Tarragona	28	3648	65
	2022	Algerie	Oran	24	3390	32
World University Games (W = winter editie)	2011	China	Shenzhen	24	7155	6000
	2013	Rusland	Kazan	27	11759	6050
	2015	Zuid-Korea	Gwangju	21	10822	1395
	2017	Kazachstan	Almaty	12	1604	48
	2017	Taiwan	Taipei	21	7377	930
	2019 (W)	Rusland	Krasnoyarsk	11	1692	NA
	2019	Italië	Naples	18	5899	251
	2021	China	Chengdu	18	5056	n/b
	2023 (W)	USA	Lake Placid	12	1443	77
World Masters Games	2013	Italië	Turijn	30	18000	30
	2017	Nieuw-Zeeland	Auckland	24	24905	33
	2025	Taiwan	Taipei	35	25000	n/b

Bronnen: aists.org; astantimes.com; wikipedia.org; imga.ch; european-games.org; commonwealthsport.com; eurolympic.org; fisu.net; gwangju2015.com; linkedin.com; olympics.com; shorlockcomms.com; tandfonline.com

3 Doelstellingen

3.1 Doelstellingen multitopsportevenementen

In bidbooks, projectplannen en voorbereidende documenten voor de organisatie van een MTEs worden vrijwel altijd de doelstellingen vermeld. Dit hoofdstuk gaat dieper in op deze verschillende type doelen, met specifieke aandacht voor maatschappelijke doelen. Dit wordt vervolgens vergeleken met de STEs in Nederlandse context. Daarbij staat de volgende deelvraag centraal:

- Zijn er concrete maatschappelijke doelstellingen gekoppeld aan de evenementen (bijv. verbonden aan overheidsfinanciering) en lijken die een significante rol te spelen qua maatschappelijke waarde?

Een van de belangrijkste stakeholders bij de organisatie van MTE zijn de rechtheouders zoals het de European Olympic Committees (EOC) of European Championships Management (ECM). De leden van deze organisaties en federaties daaronder bepalen het gunnen van een evenement na de bidprocedure. Het voornaamste doel van deze federaties bij het combineren van STEs tot één MTE het vergroten van de aandacht van hun sport. Uitgangspunt is dat dit zorgt ervoor meer bezoekers, meer (live) uitzendingen en daarmee meer media aandacht in het algemeen. Het ECM heeft bijvoorbeeld onderzoek gedaan naar de media exposure en het vergroten van het marktaandeel van de broadcasters en het aanbieden van een volledige programmering over de hele dag met verschillende sporten (Managing director ECM, 2025, persoonlijke communicatie). Dat creëert meer waarde voor het evenement, wat dus ook het imago verbetert. Daarmee willen de federaties ervoor zorgen dat de beste en meest aansprekende atleten deelnemen en dat vervolgens een positieve vicieuze cirkel creëert (Managing director ECM, 2025, persoonlijke communicatie). Het verbinden van kwalificatiemogelijkheden is een andere actie omdat te bewerkstelligen, in lang niet alle sporten zijn bijvoorbeeld Europese kampioenschappen prioriteit voor de vaandel dragers van de sport. De doelstellingen van de rechtheouders zijn dus met name gefocust op sportieve en media gerelateerde aspecten en minder maatschappelijk, die komen vooral uit de koker van de organiserende stad of land.

Publieke overheden hebben ook zeer uiteenlopende doelen voor het binnenhalen van een MTE. Overkoepelende doelstelling is de promotie van de stad, regio of land op het gebied van toerisme. Tegelijkertijd is dat ook een reden voor steden die kampen met overtoerisme (bijvoorbeeld Barcelona) om zich terug te trekken uit bidprocedures. Bij de meest recente edities van de Europese Spelen die zijn georganiseerd in Oost-Europa kwam het verbeteren van het imago in verschillende vormen naar voren. Zo gebruikte de president van Wit-Rusland de European Games in Minsk 2019 om zichzelf te profileren als sportleider en nationale trots te versterken en was Bakoe 2015 gericht op het internationale imago van het land te verbeteren en het regime te legitimeren⁶. Duidelijke plannen voor een positieve nalatenschap ontbraken hier echter grotendeels⁷. De insteek van Krakau 2023 was om economische en politieke winst voor Polen te verkrijgen⁸. Bij de European Championships in Glasgow waren twee van de zeven doelstellingen gericht op promotie van Schotland en dan op het gebied van als bestemming van wereldklasse en goed verbonden innovatie plek⁹. Het op de kaart zetten van een stad of regio

⁶ Dendura (2020).

⁷ Dendura (2020).

⁸ Zwierma et al. (2023)

⁹ ECM (2018), p.10-11

focust zich niet alleen op het gebied van toerisme, maar ook de focus op het zijn van een evenementenstad speelt vaak een rol. Dit illustreert de verschillen qua doelstellingen tussen Oost- en West Europa.

De Olympische Spelen zijn het summum van de MTEs en voor veel landen een wens (op de lange termijn) te organiseren. Het organiseren van kleinere (ook qua begroting) MTEs die als de Youth Olympic Games of European Championships wordt dan ook gebruikt als opstap om zichzelf als capabele organisator van internationale sportevenementen te presenteren¹⁰. Zo staat in het bid van Istanbul voor de Europese Spelen 2027 centraal de wereld te laten zien klaar te zijn voor de organisatie van de Olympische Spelen in 2036, na eerdere mislukte bids (CEO EG 2023, persoonlijke communicatie). Dat brengt ook doelstellingen op het gebied van organisatieleren en sectorontwikkeling met zich mee. Dit geldt naast MTEs ook voor meerdere STEs, zo was het Jeugd WK Zeilen in Den Haag 2022 een goede test voor het 'grote WK' een jaar later. Als team is daar veel geleerd en vooruitgang geboekt in de voorbereiding.

Er zijn ook regio's (Krakau en München) waar de bevolking de overheid heeft terug gefloten middels referenda na plannen voor het indienen van bid voor de Olympische Spelen. Om toch 50 jaar na de Duitse Spelen in 2022 opnieuw een groot evenement in het Olympic Park (wat de afgelopen 30 jaar vooral fungeerde als muziekvenue) te organiseren zijn de European Championships binnen gehaald (Managing director ECM, 2025, persoonlijke communicatie). De blik op de Olympische Spelen komt ook terug in het doel om een evenement binnen te halen dat dient als kwalificatiemoment, om zo thuisvoordeel voor eigen atleten te creëren en meer sporters present te krijgen om het meest prestigieuze podium (President EG 2027, 2025, persoonlijke communicatie).

3.2 Maatschappelijke doelstellingen

Doelstellingen gericht op publieke waardecreatie of bredere maatschappelijke aspecten komen we in de desk research vooral tegen bij MTE in Noordwest Europa. Bijvoorbeeld in Glasgow 2018 waar bij de Europese kampioenschappen ten doel hadden de sportieve en culturele legacy van de organisatie van de Commonwealth Games 2014 te behouden. Veel van de KPI's waren gericht op bijvoorbeeld het inspireren van jongeren om een gezonder en actiever leven te leiden en hen te betrekken¹¹. Daarnaast hadden de European Championships in München 2022 een zeer sterke focus op het zo duurzaam mogelijk organiseren van een groot evenement. Daarin werden zes thema's centraal gesteld: Hergebruik van sportfaciliteiten en apparatuur; effect op de breedte- en wedstrijdsport; vervoer en mobiliteit; inclusie en toegankelijkheid; afval en afvalverspilling; lokale waardecreatie¹². Deze doelstellingen komen volledig voort uit de behoefte van de betrokken overheden en worden ook door hen gefinancierd. De ECM heeft budget om meer ruwe data te verzamelen en te duiden, bijvoorbeeld als het gaat om marktaandeel op televisie of online media aandacht, maar wanneer je bredere (kwalitatieve) metingen wilt doen ligt dat bij de publieke overheid.

Ook bij jeugd MTEs in Nederland komen veel doelstellingen om gezondheids- en sociaal-culturele effecten te creëren. Zoals bij de European Youth Olympic Festival in Utrecht 2013 en het bid voor Youth Olympic Games in Rotterdam 2022. Doel was het stimuleren van de ontwikkeling van jongeren door het bevorderen van een gezonde levensstijl en het vergroten van kansen op de arbeidsmarkt. Daarnaast zou de YOG worden ingezet als middel tegen bewegingsarmoede

¹⁰ Valiyev (2016), p. 137

¹¹ ECM (2018), p.10-11.

¹² ECM (2022), p.11-13.

en om overgewicht onder jongeren terug te dringen¹³. Het EYOF wilde een feestelijk podium bieden voor bezoekers en inwoners van de stad en provincie Utrecht¹⁴. Bij het nieuwe para-MTE de European Para Championships 2023 lag de focus op het bieden van een groter aansprekend podium voor de sporters. Daarnaast worden ook diverse maatschappelijke doelen, zoals het bevorderen van de inclusie van mensen met een handicap, dit geldt zowel binnen de sport als daarbuiten¹⁵. Het organiseren van een MTE geeft meer mogelijkheden om grotere stadions vol te krijgen in de parasport, de organisator van de EPC maakt daarbij ook de vergelijking met de EC waar federaties zich groter voelden dan het geheel, maar bij de EPC juist die extra waarde zat in het aanhaken van kleine en grote sporten (Managing Director EPC, 2025, persoonlijke communicatie). De focus op een bepaalde doelgroep in de organisatie van een evenement zoals jeugd (EYOF en YOG) of mensen met een handicap (EPC) lijkt meer ruimte te bieden voor maatschappelijke activatie en stimuleringsdoelen, ook omdat internationaal aanzien en media aandacht daar nog minder groot is.

Dit staat ook in het verlengde van de relatief grote focus van Nederlandse organisatoren en vooral overheden bij evenementen op het gebied van maatschappelijke doelstellingen. Die worden zeer uitgebreid beschreven en gelden ook als vereiste voor het verkrijgen van subsidie of financiering. Dat komt ook terug bij STE met bijvoorbeeld de promotie van het inspireren om te sporten en bewegen bij vele evenementen, zoals het WK handboogschieten in 2019 of de Tour de Femmes 2024. Andere voorbeelden zijn het mensen samenbrengen en laten beleven van het evenement door alle lagen van de samenleving van onder andere het EK wegwielrennen 2023¹⁶ of ABN Amro Open 2025¹⁷, het inzetten op kruisbestuiving tussen top- en breedtesport bij het EK atletiek 2016¹⁸, het vergroten van ontwikkelingskansen van kinderen en hun ouders bij de WK volleybal 2022¹⁹, de integratie van mensen met een fysieke beperking bij het WK Paracycling 2015²⁰ en het geven van een impuls aan duurzaamheid bij La Vuelta Holanda 2022²¹.

Dit doet de vraag rijzen of het een verschil is tussen MTEs en STEs of dat het de Nederlandse manier van organiseren is die het typeert. Waar andere landen het platform van de MTEs met name gebruiken voor sportieve, infrastructurele, economische en toeristische doelstellingen, willen Nederlandse overheden veel meer aandacht voor het betrekken van een brede samenleving. Die doelstelling verschilt in de Nederlandse context niet per se tussen MTEs en STEs. Deze maatschappelijke insteek is dan ook vaak onderdeel van de subsidie. Uit de interviews komt ook naar voren dat de plannen voor een YOG gestoeld zijn op het doen van iets extra's voor de jeugd in bepaalde wijken van Rotterdam, hen toekomstperspectief te geven met een positief verhaal en ook concrete stageplaatsen Beleidsadviseur YOG 2022, 2025, persoonlijke communicatie).

3.3 Conclusie

De deelvraag van dit hoofdstuk was: Zijn er concrete maatschappelijke doelstellingen gekoppeld aan de evenementen (bijv. verbonden aan overheidsfinanciering) en lijken die een significante rol

¹³ Stichting YOG Rotterdam (2018)

¹⁴ Dijk & van Eekeren (2014)

¹⁵ Helder (2023)

¹⁶ Slender (2023)

¹⁷ Noij & Geeraert (2025, niet openbaar)

¹⁸ Van Berkel et al. (2016)

¹⁹ Schoemaker et al. (2023)

²⁰ Kamper & de Boer (2015)

²¹ van Bottenburg & Noij (2022)

te spelen qua maatschappelijke waarde? De uiteenlopende redenen voor organiserende landen om een evenement binnen te halen en diverse doelstellingen rondom de thema's economische, maatschappelijke en promotionele impact laten zien dat de basis voor het vergroten van de maatschappelijke waarde ligt bij de organiserende partij. De essentie van MTEs bevat geen maatschappelijke doelstellingen, maar het bieden het platform en de ruimte extra aandacht te vestigen op een bepaald thema. De kosten worden voornamelijk gedekt door publieke overheden en in veel gevallen zijn hun ambtenaren ook direct betrokken bij de organisatie van het evenement. Dat biedt de mogelijkheid om te sturen op maatschappelijke doelstellingen, waar dat in de kern van het MTE niet degelijk anders verweven zit dan bij STEs. De fundamentele vraag is waarom je een evenement zou willen organiseren? Wat is de concrete drijfveer? Het ECM ziet dat het binnenhalen van evenementen die passen binnen een langdurige strategie meer impact maken dan wanneer deze ad hoc worden georganiseerd. Het evenement biedt een platform, maar de implementatie is een tweede stap.

4 Kosten

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt dieper ingegaan op de kosten van multitopsportevenementen (MTEs) ten opzichte van singletopsportevenementen (STEs). Daarbij worden de operationele en andere kosten uitgesplitst. Daarnaast wordt ook gefocust op de inkomsten van het evenement betreffende publieke en private financiering. Ten slotte wordt de fee behandeld. In dit hoofdstuk staan de volgende twee kernvragen met betrekking tot de kosten centraal:

- Wat kosten multitopsportevenementen en wat leveren ze op, ook ten opzichte van vergelijkbare singletopsportevenementen, specifiek gericht op de kosten?
- Hoe zijn kosten, opbrengsten en risico's verdeeld over stakeholders (organisator, overheden, sportfederaties) als je multi- ten opzichte van singletopsportevenementen vergelijkt?

4.2 Kostenstructuur

MTEs opereren doorgaans met een begroting die een aanzienlijk grotere omvang kent dan die van veel STEs die in Nederland georganiseerd worden. De gemiddelde kosten voor de MTEs die in dit onderzoek zijn meegenomen (exclusief EYOF, die een kleinere schaal kent) zijn €107,5 miljoen. Dit bedrag stijgt significant wanneer we de Europese Spelen in Minsk en Bakoe in ogenschouw nemen, waar de investeringen in de miljarden euro's liepen.²² De Europese Jeugd Olympische Festivals, daarentegen, opereren op een schaal die beter vergelijkbaar is met die van STE, hoewel ook hier de kosten sterk kunnen variëren per gastland en editie. Zo liep de begroting uiteen van €2,9 miljoen in Vuokatti 2021²³ tot tientallen miljoenen euro's voor infrastructuur in Bakoe 2019²⁴.

Veruit de hoogste kostenpost op de begroting is operationeel van aard. Daaronder vallen bijvoorbeeld de kosten voor het lokale organiserende comité. Ook (nieuwe) infrastructurele investeringen, zoals de aanleg van een BMX-baan in Glasgow, zijn aanzienlijk.²⁵ De investeringen in infrastructuur zijn vaker ook structureel van aard, al leverde dat bij de Europese Spelen in Krakau wel sceptische reacties van de inwoners op: "We probeerden te zeggen: kijk, dit zijn ontwikkelingsgelden, geen sportkosten. Maar voor veel mensen was het gewoon één groot bedrag en te groot" (CEO EG 2023, 2025, persoonlijke communicatie). Dit illustreert de gevoeligheid rondom grote publieke investeringen. De financiële overzichten van enkele belangrijke MTEs laten de kostenstructuren zien van Tabel 5.

Het binnen de begroting blijven is een constante uitdaging in de wereld van topsport-evenementen. MTEs vormen hierop geen uitzondering. Er zijn talloze voorbeelden van uit de hand gelopen kostenposten. De juiste balans in de voorbereiding zit in de timing volgens oprichter van de EPC: "Als het te ver vooruit is, is het lastig om garantie te krijgen, en als het kortdag is heb je weinig tijd om je impact en legacy te plannen" (Managing Director EPC, 2025, persoonlijke communicatie).

²² Valiyev, (2016); Rojo-Labaien (2023); Dendura (2020)

²³ Heinonen (2023)

²⁴ Gogishvili & Harris-Brandts (2022)

²⁵ ECM (2018)

Tabel 5. Kosten multitopsportevenementen (x miljoen euro)

Evenement	Operationele kosten (LOC)	Infrastructuur	Totale kosten
EC 2018 Glasgow	107,1*	6,9	114
EC 2022 München	+/- 120**	n/b	+/- 130
EG 2023 Krakau	140	300	+/- 440
EG 2027 Istanbul***	n/b	n/b	+/- 300
EPC 2023 Rotterdam	30	0	30
EYOF 2013 Utrecht	9 ****	1,8	10,8
YOG 2022 Rotterdam*****	23,2	n/b	80
YOG 2030 Rotterdam***	32,3	n/b	89

* Functional Area Expenditure

** Geschatte kosten op basis van persoonlijke communicatie (2025)

*** Gepland/verwacht

**** Onder verdeeld in Communicatie, transport, accommodatie, evenementen, catering, HR, veiligheid en overige kosten

***** Vervallen

Onderzoeker bij EC 2018 (2025, persoonlijke communicatie) vult daarop aan met de overschrijding van de kosten bij EC Glasgow 2018 door de afwezigheid van een duidelijk handboek en financieringsmodel. Het was een eerste editie dus moest veel nog worden uit onderhandeld en gestructureerd. Daartegenover staat dat bij de tweede editie in München 2022 het makkelijker werd dit te reguleren. De organisatie merkte de grote voordelen op het gebied van mediarechten die het oplevert. Zo stelt Championship Director EC 2018 (2025, persoonlijke communicatie) dat: "Het veel makkelijker is mediarechten te verkopen wanneer je samen optrekt en groter bent, daarnaast hielp bij de Europese Kampioenschappen de samenwerking met de EBU daarbij". Verder wordt in evaluatierapportages en openbaar beschikbare informatie weinig beschreven over mediarechten. Uit de interviews komt naar voren dat onderhandelingen hierover ook vooral achter de schermen gaan waardoor cijfermatig weinig concreet wordt gedeeld ter vergelijking met STEs.

4.3 Financiering

Het overgrote deel van de MTEs wordt publiek gefinancierd, wat wordt geïllustreerd door de European Youth Olympic Festivals na Utrecht 2013. Waar destijds private partijen voor bijna een derde investeerde en de publieke bijdrage minder dan de helft van de begroting was, was dat de jaren erop anders. Zo droegen Oostenrijk (55%) en Liechtenstein (11%) gezamenlijk voor twee derde bij aan de begroting van 6,5 miljoen in 2015²⁶ en werden Tblisi 2015 en Bakoe 2019 bijna volledig door de overheid gefinancierd. De verbinding van private partners aan het evenement

²⁶ Kristiansen, Strittmatter, & Skirstad (2016), p.20.

gebeurt vooral op lokale schaal, het zijn met name nationale of regionale partijen die zich aan het evenement verbinden omdat het minder internationaal aanzien heeft dan andere evenementen onder de Olympische vlag. Ook bij de Europese Spelen voor Istanbul zijn ze afwachtend met het uitspreken van verwachtingen op het gebied van private investeringen, de afgevaardigde van het LOC zegt daarover typerend: "Ik hoor al zes jaar opa's zeggen dat ze sponsors zouden werven. Niemand heeft ook maar 5 cent meegebracht" (*General Manager YOG 2027, 2025, persoonlijke communicatie*). De ruimte voor het betrekken van partners is er niet altijd, wanneer dit kan conflicteren met andere private partnerships van federaties. De EOC stelt inkomstenmogelijkheden beschikbaar via mediarechten en sponsoring, maar biedt dan weer geen directe financiële bijdrage voor het organiseren van bijvoorbeeld de Europese Spelen.²⁷

Tabel 6. Financiering MTE (x miljoen euro's)

Evenement	Publieke financiering	Private financiering	Overig,	Totale inkomsten	Aandeel overheden
EC 2018 Glasgow	106,4	2,1	5,5*	114	93%
EC 2022 München	100	n/b	n/b	130	77%
EG 2023 Krakau	-/+ 105	n/b	n/b	-/+ 110	95%
EPC 2023 Rotterdam	18,4	7,5	4	30	61%
EYOF 2013 Utrecht	4,5	3	3,3**	10,8	42%
YOG 2022 Rotterdam***	30	42		n/b	

*Met name kaartverkoop en financiering programma's

** Kaartverkoop, fee NOC*NSF, EOC en deelnemers

***Vervallen

Op basis van vijf MTEs en vijftien STEs ligt het percentage publieke financiering bij MTEs op een percentage van bijna driekwart en daarmee veel hoger dan bij Nederlandse STEs, waar gemiddeld minder dan de helft van de begroting publiekelijk wordt gefinancierd. De hoge mate van publieke financiering komt ook voort uit maatschappelijke programma's of infrastructurele plannen die subsidiegedreven zijn, zo werd bij de Europese kampioenschappen in München 2022 een budget beschikbaar gesteld voor een social sustainability jeugdprogramma²⁸ en werden voor de Europese Spelen in Krakau 2023 sportfaciliteiten gerenoveerd en fietspaden aangelegd rondom sportlocaties.²⁹ Bij STEs in Nederland is gemiddeld 20% van de financiering privaat. Dit schetst echter geen waterdicht beeld omdat dit deels wordt gekenmerkt door de georganiseerde wielerrondes met in kind bijdragen middels personele bezetting in de

²⁷ European Olympic Committees (2018)

²⁸ Ongyerth (2023)

²⁹ Kwiek & Ziółkowska-Weiss (2024)

projectorganisatie, maar ook in sommige gevallen ticketverkoop en side events en in andere gevallen niet. In Bijlage 4 (Tabel B4.1) staat het overzicht van de financiering van Nederlandse STEs.

In evaluatierapportages wordt niet gesproken over substitutie effecten waarbij overheidsbijdragen aan een MTE ten koste gegaan van andere topsportevenementen of ander sportbeleid. In de Europese kampioenschappen van Glasgow is geïnvesteerd op basis van een langdurig strategisch beleid van evenementen en bredere maatschappelijke doelstellingen. De nationale doelstellingen op het gebied van gezondheid en welzijn worden zelfs als rechtvaardiging voor investeringen in sportevenementen aangemerkt (Onderzoeker EC 2018, 2025, persoonlijke communicatie). Ten slotte is er weinig openheid over afwegingen met betrekking tot overheidsinvesteringen. Daardoor kan moeilijk iets worden gezegd over het al dan niet ten koste van ander beleid. In evaluaties en interviews wordt met name de nadruk gelegd op de waarde van een MTE.

Voor het binnenhalen van de STEs wordt door Nederlandse organisatoren in veel gevallen een fee aan de rechthouder. Dit varieerde van een paar honderd duizend euro bij het de World Grand Prix Judo 2017, het EK Beachvolleybal 2024 of het WK Hockey 2022 tot meer dan €3 miljoen bij de start van wielerrondes als de Giro D'Italia 2016 en Tour de France 2015. Zie voor het overzicht Figuur B4.2 in Bijlage 4. De ECM en EOC hebben geen openbare gegevens over de fee voor het organiseren van de Europese MTEs. Wel is bekend dat alle sportfederaties van de deelnemende sporten hun vaste fee ontvangen en daarbovenop nog een extra bedrag is toegevoegd. Dat bedrag komt daarmee ten goede aan de individuele rechthouder (Europese sportfederaties of Olympische Comités). Dit wordt ter beschikking gesteld voor de organisatie, uitvoering, het beheer, de coördinatie en de promotie van hun individuele Europese kampioenschappen³⁰.

4.4 Kostenbesparingen en extra kosten

Belangrijkste bevinding bij het vergelijken van de kosten en inkomsten bij de organisatie van sportevenementen is dat niet zozeer het 'multi' of 'single' karakter van het evenement de begroting bepaald, maar de schaalgrootte en aanpalende activiteiten van het evenement. Dit is vrij voor de hand liggende redenering. De aanname van het samenvoegen van STEs tot één MTE zorgt voor kostenbesparing middels onder andere schaalvoordelen blijkt echter onjuist. Er is sprake van kostenbesparende synergie op het gebied van marketing, promotie en bijvoorbeeld citydressing, maar daartegenover staan extra kosten vanwege de coördinatie om een consistent evenement neer te zetten. Zo omschrijft de oprichter van de European Championships de moeite die zij hebben gehad om Glasgow 2018 efficiënt te organiseren met alle contracten tussen federaties en de zoektocht naar standaardisering (Managing Director ECM, 2025, persoonlijke communicatie).

Uit de interviews met Nederlandse organisatoren van MTE komt ook naar voren dat het werken bij het grote aantal federaties met ieder eigen standaarden een van de grootste nadelen is van het organiseren van een MTE. Zowel kostenspecifiek als in de organisatorische uitvoering. Zo stelt Managing Director EPC (2025, persoonlijke communicatie) dat het stakeholder management veel complexer is omdat iedere sportbond bij de EPC zijn eigen DNA heeft en hebben bij de YOG sporten financieel andere kaders. Het feit dat niet iedereen hetzelfde niveau heeft op het gebied van evenementenorganisatie met bijvoorbeeld accommodatie eisen vereist extra afstemming (Teammanager YOG 2022 2025, persoonlijke communicatie).

³⁰ EC Management Sàrl, (2018), p.31.

4.5 Conclusie

De deelvragen van dit hoofdstuk waren: “Wat kosten multitopsportevenementen en wat leveren ze op, ook ten opzichte van vergelijkbare singletopsportevenementen, specifiek gericht op de kosten?”. En “Hoe zijn kosten, opbrengsten en risico’s verdeeld over stakeholders (organisator, overheden, sportfederaties) als je multi- ten opzichte van singletopsportevenementen vergelijkt?”

De analyse van de kosten en financiering van MTE toont aan dat deze aanzienlijk duurder zijn dan singletopsportevenementen (STEs), met name door de schaalgrootte en daarbij behorende omvangrijke operationele (en infrastructurele) uitgaven. Hoewel er op onderdelen schaalvoordelen kunnen ontstaan, zoals inkoop en marketing, wegen de extra coördinatiekosten en complexiteit vaak zwaarder. Daarnaast valt de fee voor een MTE hoger uit dan voor losse STEs. Publieke overheden zijn zowel bij MTEs als STEs grootste financierder en risicodragers, bij MTEs ligt dat percentage gemiddeld aanzienlijk hoger. Op het gebied van mediarechten is weinig openbaar, maar zijn wel kansen op gezamenlijk op te trekken en het verkopen van een groter marktaandeel. In essentie blijkt niet de multi- of singlevorm bepalend voor de begroting, maar vooral schaal, ambitie en maatschappelijke doelstellingen. De kosten van een MTE lijken dus groter te zijn dan die van de optelsom van vergelijkbare STEs.

5 Activatie

5.1 Inleiding

Topsportevenementen trekken de aandacht van miljoenen mensen en genereren energie. Maar hun impact reikt verder dan de sportprestaties op het veld of het publiek in de tribunes. Topsportevenementen kunnen een podium bieden voor overheden en bedrijven, waarbij het evenement als een 'hefboom' wordt gebruikt. In de literatuur heet dit sport event leveraging. De hefboomwerking verwijst naar activiteiten die erop gericht zijn om – met aanpalende activiteiten - het potentieel van een evenement optimaal te benutten.³¹ Dat potentieel kan betrekking hebben op de bijdrage aan het realiseren van doelen van bedrijven en overheden. In dit hoofdstuk beantwoorden we de vraag:

- Wat is er bekend over de extra inspanningen en projecten die zijn gedaan om de maatschappelijke impact te bewerkstelligen, vóór, tijdens en na het evenement (event leveraging)?

We onderzoeken hoe zowel multitopsportevenementen (MTEs) als singletopsportevenementen (STEs) deze activatie aanpakken, met een focus op de rol van kleinere sporten, jeugd- en paratopsport, en de geografische spreiding van activiteiten.

De informatie in dit hoofdstuk is gebaseerd op uitgebreid deskresearch en interviews met direct betrokkenen bij internationale topsportevenementen. We analyseren concrete voorbeelden om te begrijpen wat activatie inhoudt, voor welke doelgroepen het is opgezet, en hoe het bijdraagt aan de maatschappelijke waarde van een evenement.

5.2 Activatie bij Multitopsportevenementen

MTEs brengen kansen met zich mee voor activatie, omdat een breder sportaanbod en een grotere schaal potentieel meer publiek en aandacht kunnen genereren. Laten we enkele voorbeelden uit de praktijk bekijken:

Tabel 7: Kenmerken activatie MTEs

Evenement	Activatie en maatsch. impact	Doelgroepen	Locatie
European Championships 2018 (Glasgow)	Activatie startte vroegtijdig, met nadruk op post-Brexit positionering van Glasgow als 'Europese stad'. Dit gebeurde door middel van stadspromotiecampagnes en een (door de lokale overheid gefinancierd) cultureel festival. Tijdens het evenement waren fan zones en live sites beschikbaar met sportieve en culturele activiteiten voor een	BMX kreeg door gerichte activatie en lokale infrastructuur een uitzonderlijk goede zichtbaarheid.	Gebruik van één stad maakte een coherente activatiestrategie mogelijk. De activatie stond in dienst van stadspositionering en lokale trots.

³¹ Boulton et al., 2000; Chalip (2004)

	breed publiek. Van de nieuwe BMX-locatie kan na het evenement worden geprofiteerd.		
European Championships 2022 (München)	De activatie was verweven met het 50-jarig jubileum van het Olympisch Park en richtte zich op community engagement. De "Count & Last" campagne zamelde sportmateriaal in voor minder bedeelden. Er waren 77 gratis toegankelijke podia met sport en muziek. De 'Come & Try' app beoogde sportdeelname via clubs te stimuleren. Ook waren er lokale ondernemersmarkten. Scholen werden financieel gesteund.	Grote sporten profiteerden van mediabereik en hoge bezoekersaantallen. Voor jeugd was de 'Come & Try' app een belangrijke trigger, maar er ontbreekt structurele opvolging richting langdurige participatie (zoals clublidmaatschap).	Evenement vond plaats in één stad, met nadruk op legacy en erfgoed van de Olympische Spelen. Activatiestrategie leek succesvol, maar kan niet worden gestaafd met gedegen onderzoek.
European Para Championships 2023 (Rotterdam)	Activatie werd opgezet door een aparte stichting, in samenwerking met gemeentelijke initiatieven. Voorbeelden zijn audiodescriptie, blind tennis, workshops en clinics die bewustwording over parasport vergroten. Activiteiten waren breed toegankelijk en gericht op inclusie. Er zijn bezoekersaantallen van side-events bekend, maar effectmetingen ontbreken tot heden grotendeels.	Gericht op sociale inclusie en toegankelijkheid. Tribunes voor blinden en clinics zorgden voor een volwaardige sportbeleving voor mensen met een beperking. Doelgroepen waren divers – van sporters met een beperking tot reguliere bezoekers.	Eén centrale stad droeg bij aan synergie tussen sporten, al lagen bepaalde locaties ver van Ahoy, het epicentrum van het evenement.
European Games 2023 (Kraków-Małopolska)	Activatie van toerisme gebeurde via promoties op internationale beurzen en reisarrangementen gekoppeld aan evenemententickets. Tijdens het evenement waren er culturele tours, gastronomische programma's en intensieve samenwerking met hospitalitysector.	Combinatie van sport en toerisme. Gericht op economische ontwikkeling van de regio. Doel is toeristische groei, mede door ervaring met eventorganisatie en cultuurintegratie.	Evenement was verspreid over meerdere steden. Deze regionale aanpak ondersteunde doelen zoals toerisme en voorbereiding op een mogelijk Olympisch bid.

Activatie bij MTEs kenmerkt zich vaak door een brede scope. Er is vaak een duidelijke focus op specifieke doelgroepen zoals jeugd of mensen met een beperking, waarbij MTEs een groter podium kunnen bieden dan losse evenementen. De geografische spreiding van een MTEs, of het nu in één stad of over een hele regio is, is ook een factor bij de activatiestrategie en de potentiële reikwijdte van de maatschappelijke impact. Echter, het meten van de daadwerkelijke, langdurige impact van deze activatieprogramma's blijft een uitdaging en vergt vaak meer structurele opvolging dan momenteel plaatsvindt.

5.3 Vergelijking MTEs en STEs

Wanneer we de activatie van MTEs en STEs nader bekijken, ontstaat een genuanceerd beeld met zowel opvallende overeenkomsten als belangrijke verschillen, elk met hun eigen oorzaken en implicaties voor de potentiële maatschappelijke waarde.

Allereerst is de potentie voor activatie een gemeenschappelijke kracht van beide typen evenementen. Ongeacht het aantal sporten dat er plaatsvindt, creëert de aanwezigheid van een groot topsportevenement een podium dat benut kan worden voor maatschappelijke doeleinden. Daarentegen ontbreekt documentatie van activatieprogramma's bij sommige kleinere STE's, zoals de Grand Prix Judo 2017 en de WK Para-cycling 2015. Hierdoor kunnen we deze evenementen niet meenemen in onze vergelijking.

De nadruk op maatschappelijke doelstellingen, zoals het bevorderen van gezondheid, inclusie en duurzaamheid, is prominent aanwezig bij zowel MTEs als STEs, vaak zelfs als expliciete voorwaarde voor publieke financiering. Dit dwingt tot een actieve benadering van activatie, in plaats van een passieve afwachting van impact. Tegelijkertijd blijft het een uitdaging om de daadwerkelijke, langdurige maatschappelijke impact van activatieprogramma's te meten. Rapporten volstaan vaak met cijfers over bezoekersaantallen of betrokkenheid, maar bewijslast voor duurzame gedragsverandering, zoals een blijvende toename in sportparticipatie, ontbreekt veelal. Bovendien zijn beide typen evenementen vaak afhankelijk van intensieve samenwerking met gemeenten, sportbonden en verenigingen om hun activatieprogramma's succesvol te realiseren.

Naast overeenkomsten zijn er verschillen, die voortkomen uit de aard en organisatie van de evenementen. Een primair onderscheid betreft schaal en diversiteit. MTEs, door hun inherent bredere sportaanbod, bieden een platform dat diverse sportgemeenschappen kan aanspreken. Zoals de European Para Championships 2023 in Rotterdam gebruikt werden om mensen met verschillende lichamelijke beperkingen kennis te laten maken met meerdere aangepaste sporten. Ook bij de European Championships in München was de ambitie om via aanpalende activiteiten de diverse sporten te presenteren met de ambitie om sportdeelname te stimuleren. Bij STEs richten activatieprogramma's zich doorgaans op doelen die dicht bij het evenement staan. Zo werd vrouwenemancipatie in het voetbal beoogd tijdens het WK vrouwenvoetbal (bid), en lag rond het WK Hockey (dames) in 2022 de nadruk op andere vormen van hockey zoals Flexhockey en parahockey. Zowel MTEs als STEs kunnen voortgang boeken op hun doelstellingen, de mate waarin dit gelukt is valt echter met de huidige kennis niet goed in kaart te brengen.

Ook de geografische spreiding speelt een rol in de activatiestrategie. Wanneer een MTE zich concentreert in één stad, zoals in München, kan dit leiden tot een zeer intense en festivalachtige sfeer met sterke lokale binding. Meer verspreide MTEs, zoals de European Games in de omgeving van Krakau, bieden daarentegen de mogelijkheid om een breder geografisch bereik te realiseren, waardoor meer gemeenschappen eenvoudiger betrokken kunnen worden en de impact regionaal wordt gespreid. Dit draagt bij aan een groter draagvlak en de mogelijkheid tot het delen van kosten en het spreiden van de druk op faciliteiten. Op vergelijkbare wijze kunnen

ook STEs, met name grote wielerrondes, zich over meerdere steden of een hele regio uitstrekken, wat eveneens bijdraagt aan een bredere maatschappelijke impact.

Tot slot, op organisatorisch vlak, brengt de coördinatie van activatie bij een MTE vaak een grotere complexiteit met zich mee. Er moet rekening gehouden worden met de diverse belangen, standaarden en uiteenlopende werkwijzen van sportfederaties en rechtenhouders. Dit kan leiden tot extra afstemmingskosten en -inspanningen. Bij STEs, hoewel ook hier veel samenwerking en afstemming nodig is, is de coördinatie doorgaans meer gestroomlijnd door de focus op één sport, wat de activatie wellicht efficiënter maakt binnen die specifieke context.

5.4 Conclusie

De deelvraag van dit hoofdstuk was: Wat is er bekend over de extra inspanningen en projecten die zijn gedaan om de maatschappelijke impact te bewerkstelligen, vóór, tijdens en na het evenement (event leveraging)?

De analyse toont aan dat MTEs als STEs voor activatie worden aangewend. De mate waarin dit gebeurt – en al dan niet succesvol is – lijkt meer af te hangen van de ambities van de organisator en de overheden bedrijven dan van het 'multi' of 'single' karakter van het evenement. Het is niet eenvoudig om vast te stellen of activatie succesvol is geweest omdat meetbare doelen niet altijd worden opgesteld en onafhankelijk evaluatief onderzoek niet altijd gedaan wordt. Het evenement is vaker object van onderzoek dan de aanpalende activiteiten.

6 Maatschappelijke effecten

6.1 Inleiding

Topsportevenementen hebben effect op verschillende aspecten van de samenleving. Die effecten kunnen positief en negatief zijn en gepland en ongepland. In dit hoofdstuk onderscheiden we voor multitopsportevenementen (MTEs) en singletopsportevenementen (STEs) zes groepen effecten: economische effecten, toeristisch/commerciële effecten, fysieke effecten, psychologische effecten, socioculturele effecten en politieke effecten.³² We proberen in kaart te brengen wat de effecten zijn, en hoe deze variëren tussen de twee soorten evenementen. De effecten kunnen betrekking hebben op veronderstellingen, verwachtingen, intenties en feitelijkheden.

Leidende vragen zijn:

- Wat zijn de maatschappelijke effecten van MTEs, ook ten opzichte van STEs?
- Hoe zijn de maatschappelijke effecten verdeeld over stakeholders (organisator, overheden, sportfederaties) als je MTEs en STEs vergelijkt?
- Is er een verschil qua (extra) waarde bij MTEs wat betreft kleinere sporten in vergelijking met grotere sporten, en jeugd- of paratopsport ten opzichte van die voor valide volwassen evenementen?
- Wat zijn kansen en uitdagingen in relatie tot MTEs en STEs en maatschappelijke effecten die in één stad plaatsvinden in vergelijkingen met meerdere steden en regio's?

6.2 De maatschappelijke effecten van MTEs

In de volgende paragraaf beschrijven we de maatschappelijke effecten voor elk MTE. De informatie over de verschillende effecten, ook geschetst in tabel 1 in hoofdstuk 1, zijn systematisch weergegeven in onderstaande tabellen.

Tabel 8 laat uiteenlopende economische effecten van MTEs zien. Tabel 9 gaat in op de toeristische en commerciële effecten. In tabel 10 gaan we in op de fysieke (infrastructurele) effecten. De sociaal-culturele effecten van MTEs worden samengevat in tabel 11, gevolgd door de psychologische effecten in tabel 12. Tot slot worden in tabel 13 de gevonden politieke effecten weergegeven. De uitkomsten daarvan variëren, ook omdat naar verschillende facetten is gekeken en er geen eenduidige onderzoeksmethode is gebruikt. Bovendien is voor een deel van MTEs geen informatie beschikbaar over bepaalde effecten. Mede hierdoor zijn er geen goede generaliseerbare conclusies te trekken.

³² Ritchie (1984)

Tabel 8: Economische effecten MTEs

MTE	Economische effecten
European Games Krakau 2023	98% van de contracten werd toegekend aan Poolse bedrijven. ³³ Dit jaagt in beginsel positieve lokale economische impact aan.
European Para Championships Rotterdam 2023	n.b.
European Championships München 2022	Het evenement leidde tot een directe en indirecte omzet van €349 miljoen in Duitsland en €238 miljoen in Beieren. Het deel van deze omzet dat bijdroeg aan het BBP (bruto toegevoegde waarde) bedraagt €82 miljoen. Deze effecten leiden tot 2.745 voltijdsbanen om de goederen en diensten te leveren die nodig waren voor het evenement. Het evenement leidde tot €24 miljoen aan belastinginkomsten in Duitsland. ³⁴
European Championships Glasgow & Berlijn 2018	Toeschouwers en publiek (van evenementen met tickets en gratis evenementen) gaven €36,4 miljoen uit, waarvan €26,4 miljoen extra (nieuwe) uitgaven. Dit creëerde 11,3 miljoen aan bruto toegevoegde waarde en 567 fte aan banen. Van de totale uitgaven die door het evenement werden gegenereerd, profiteerde Glasgow met €38,8 miljoen, de rest van Schotland met €12,7 miljoen en de rest van het Verenigd Koninkrijk met €2,4 miljoen. ³⁵
European Youth Olympic Festival 2015-2021	n.b.
European Youth Olympic Festival Utrecht 2013	Economische impact: €4,8 miljoen in de regio Utrecht (Bunnik, De Bilt, De Ronde Venen, Houten, IJsselstein, Nieuwegein, Stichtse Vecht, Utrecht, Vianen, Woerden en Zeist). ³⁶

Tabel 9: Toeristische en Commerciële Effecten MTEs

MTE	Toeristische/commerciële effecten
European Games Krakau 2023	Geen duidelijke stijging van het toerisme gemeten ³⁷
European Para Championships Rotterdam 2023	n.b.

³³ Kwiek & Ziółkowska-Weiss (2024)³⁴ Bernheine & Gampper (2023)³⁵ Nevin Associates, ECM (2018)³⁶ Hover et al. (2014)³⁷ Kwiek & Ziółkowska-Weiss (2024)

European Championships München 2022	Een (fictieve) advertentiewaarde voor de stad München van €486 miljoen. ³⁸ Hiermee wordt bedoelen we de geschatte waarde bedoeld die aangeeft wat het zou kosten om dezelfde zichtbaarheid te verkrijgen als dit zou worden ingekocht via betaalde reclame.
European Championships Glasgow & Berlijn 2018	Het evenement had een sterk of licht positief effect op Glasgow volgens 91% van de inwoners van Glasgow en op de lokale omgeving volgens 66% van de inwoners van Glasgow). ³⁹ Of deze verwachting realiteit is, is ongemeten.
European Youth Olympic Festival 2015-2021	n.b.
European Youth Olympic Festival Utrecht 2013	23% van de bezoekers geeft aan door het evenement langer in (regio) Utrecht en/of Nederland te zijn gebleven dan noodzakelijk was (gemiddeld 4,4 dagen). 51% van de buitenlandse bezoekers gaf aan dankzij het bezoek aan EYOF vaker terug te komen naar de regio Utrecht. Ten slotte heeft het EYOF effect gehad op het imago van de stad en regio volgens haar inwoners. ⁴⁰

Tabel 10: Fysieke Effecten MTEs

MTE	Fysieke effecten
European Games Krakau 2023	Ongeveer €55 miljoen voor sportinfrastructuur (bouw en renovatie stadions) en €77 miljoen voor infrastructurele verbeteringen, zoals transport en stedelijke ontwikkeling. ⁴¹
European Para Championships Rotterdam 2023	Finales werden op openbare en centrale plekken in de stad georganiseerd. ⁴²
European Championships München 2022	Bijna volledig gebruik gemaakt van bestaande sportinfrastructuur. Veel materialen konden hergebruikt worden. ³⁹
European Championships Glasgow & Berlijn 2018	Bouw van een nieuwe BMX faciliteit van Olympisch niveau in Glasgow. Verdere ontwikkeling van mountainbikeroutes in Cathkin Braes en verbeteringen aan de infrastructuur voor grote evenementen in Strathclyde Country Park. Faciliteiten zijn

³⁸ Bernheine & Gampper (2023)

³⁹ Nevin Associates, ECM (2018)

⁴⁰ Hover et al. (2014)

⁴¹ Mierzwa et al. (2023)

⁴² Heijnen et al. (2024).

beschikbaar voor blijvend gebruik door lokale gemeenschappen en toekomstige evenementen.⁴³

European Youth Olympic Festival 2015-2021	In Tblisi (2015) is het evenement ingezet als middel om stedelijke agenda te bevorderen. Een nieuw stadsdeel met grootschalige administratieve en recreatieve zone werd gebouwd. De helft van de sportlocaties werd nieuw gebouwd, de andere helft werd gerenoveerd. ⁴⁴
European Youth Olympic Festival Utrecht 2013	n.b.

Tabel 11: Sociaal-Culturele Effecten MTEs

MTE	Sociaal-culturele effecten
European Games Krakau 2023	Het evenement heeft verwachte voordelen voor vrijwilligerswerk en gemeenschapsbetrokkenheid, gezien de sterke traditie van vrijwilligerswerk in Polen. ⁴⁵ Vrijwilligers kunnen in contact met anderen komen, dit vergroot hun sociale netwerk. Verder kunnen zij brede werk ervaring opdoen. Dit kan bijdragen aan sociale en professionele ontwikkeling. ⁴⁶ Het programma European Games 2023 – Volunteers, droeg bij aan sociale cohesie en gemeenschapsvorming, doordat vrijwilligers uit diverse landen samenwerkten. ⁴⁷
European Para Championships Rotterdam 2023	67% van de bezoekers geeft aan dat ze als gevolg van een bezoek aan het evenement meer geïnteresseerd zijn geraakt in atleten met een beperking. 30% van de bezoekers is gemotiveerd om (vaker) sport te beoefenen door een bezoek aan het evenement. ⁴⁸
European Championships München 2022	n.b.
European Championships Glasgow & Berlijn 2018	26% van de bezoekers van de Glasgow Green leerde meer over een gezonde leefstijl. 17% van de bezoekers bezocht een nieuwe culturele activiteit, 13% van de bezoekers van de 3 main festivals leerde iets over een gezonde leefstijl en 11% ontdekte lokale culturele mogelijkheden. ⁴⁹

⁴³ Nevin Associates, ECM (2018)

⁴⁴ Gogishvili & Harris-Brandts (2022)

⁴⁵ Dendura, (2020)

⁴⁶ Rozmiarek et al. (2021)

⁴⁷ Mierzwa et al. (2023)

⁴⁸ Heijnen et al. (2024)

⁴⁹ European Championships Management (2018)

European Youth Olympic Festival 2015-2021	Door evenement in Gyor (2017) werden inwoners aangemoedigd om nieuwe sporten te proberen en verbeterde de kwaliteit van leven voor lokale inwoners. ⁵⁰
European Youth Olympic Festival Utrecht 2013	Niet sportende bezoekers zijn nauwelijks aangezet om meer te gaan sporten. Structurele sportparticipatie van 1.000 jongeren is niet gehaald. Het evenement heeft niet gezorgd voor extra leden bij betrokken sportverenigingen in Utrecht. Via het Jeugdsportfonds zijn naar verluidt 400 kinderen lid geworden bij een sportvereniging. ⁵¹

Tabel 12: Psychologische Effecten MTEs

MTE	Psychologische effecten
European Games Krakau 2023	De verwachting was dat vrijwilligers zich onderdeel van een groter evenement voelen en een sterke verbinding met de Olympische beweging hebben. Dit kan een tijdelijk gevoel van saamhorigheid onder vrijwilligers creëren, vooral omdat ze gaan werken binnen een gestructureerde omgeving met gedeelde doelen. ⁵² Verder was er beperkte betrokkenheid van de lokale bevolking bij de organisatie. ⁵³
European Para Championships Rotterdam 2023	80% van de bezoekers is (zeer) trots dat de eerste EPC in Nederland georganiseerd is. 45% van de bezoekers is het (zeer) eens met de stelling: als gevolg van mijn bezoek ben ik meer geïnteresseerd geraakt in alle mensen met een beperking. ⁵⁴
European Championships München 2022	n.b.
European Championships Glasgow & Berlijn 2018	97% van de inwoners van Glasgow en 96% van Schotland is trots dat evenement plaatsvond. De campagne '5 ways to improve your mental health' heeft 14.000 bezoekers bereikt. ⁵⁵
European Youth Olympic Festival 2015-2021	Het evenement in Gyor zorgde voor een versterkt gemeenschapsgevoel, trots in de stad en verhoogde waarde van vrijwilligers. ⁵⁶
European Youth Olympic Festival Utrecht 2013	92% van de Festival Makers is trots op eigen bijdrage aan het evenement. 15% van met EYOF bekende sportverenigingen vindt dat het Utrecht veel oplevert.

⁵⁰ Maté (2018)

⁵¹ Dijk & van Eekeren (2014)

⁵² Rozmiarek et al. (2021)

⁵³ Kwiek & Ziolkowska-Weiss (2024)

⁵⁴ Heijnen et al. (2014).

⁵⁵ Nevin Associates, ECM (2018)

⁵⁶ Maté (2018)

Tabel 13: Politieke effecten MTEs

MTE	Politieke effecten
European Games Krakau 2023	Bij de organisatie is rekening gehouden met een speciale wet uit 2021, gericht op financiering, infrastructuur en administratieve vereenvoudiging. ⁵⁷
European Para Championships Rotterdam 2023	n.b.
European Championships München 2022	In München zijn initiatieven en referenda geweest onder inwoners. Inwoners wezen de organisatie af. München zag echter de kans op organisatie van een groot MTE, voor slechts een fractie van de kosten van de Olympische en Paralympische Spelen. ⁵⁸
European Championships Glasgow & Berlijn 2018	n.b.
European Youth Olympic Festival 2015-2021	n.b.
European Youth Olympic Festival Utrecht 2013	n.b.

6.3 (Hoe) verschillen de maatschappelijke effecten van MTEs en STEs

De maatschappelijke effecten van STEs zijn opgenomen in Bijlage 5. Een goede vergelijking van de maatschappelijke effecten van MTEs en STEs is complex vanwege verschillen in schaal, organisatievorm en locatie. Bovendien lopen onderzoeksmethoden uiteen en vaak zijn effecten ongemeten.

De economische effecten worden grotendeels bepaald door de regio die onder de loep wordt genomen, de begrotingsomvang, het aandeel additionele bestedingen van bezoekers en deelnemers en investeringen in accommodaties (nieuwbouw of aanpassing), welke kunnen verschillen tussen MTEs en STEs. De economische impact van de WK Para-cycling 2015 voor de provincie Gelderland bedroeg bijvoorbeeld zeven ton en die van het EYOF 2013 4,8 miljoen voor de regio Utrecht.⁵⁹ De gemonetariseerde mediawaarde wordt bij sommige evenementen bij de economische impact meegerekend, maar dit is discutabel vanwege het kunstmatige karakter ervan (het is geen bestaande geldstroom). Bezoekers en inwoners geven bij zowel MTEs als STEs vaak aan dat ze de indruk hebben dat het evenement positief bijdraagt aan het imago van de gaststad of -regio. Of dit daadwerkelijk tot een beter imago en meer toerisme leidt, blijft vaak onduidelijk. Een toename van bezoekers en overnachtingen na het evenement hangt vermoedelijk ook samen met het anticiperend vermogen van de toeristische sector (zoals het aanbod van arrangementen) en de slaappleatscapaciteit van verblijfsaccommodaties.

Ook bij sociaal-culturele effecten zijn er gelijkenissen. Beide typen evenementen kunnen trots opwekken bij bezoekers en inwoners. Bij tien STEs is de intentie tot (meer) bewegen gemeten, zij

⁵⁷ Borek & Tomanek (2023)

⁵⁸ Managing director ECM, 2025, persoonlijke communicatie

⁵⁹ Kamper & De Boer (2015); Hover et al. (2014).

het op uiteenlopende wijze. Voor MTEs is dit slechts bij één evenement gedaan (European Para Championships, Rotterdam). Duurzame gedragsverandering richting meer sport- en beweeggedrag is in beide typen zelden onderzocht en wordt door betrokken beleidsmakers en organisatoren vaak overschat. Voor politieke effecten – zoals bestuurlijk draagvlak – ontbreekt voldoende onderzoek.

De fysieke impact van MTEs kan aanzienlijk zijn, gezien de schaal en complexiteit, met meerdere sportlocaties, trainingsfaciliteiten en logistieke voorzieningen. In tegenstelling tot veel STEs (zoals wielerrondes die gebruik maken van de openbare ruimte) vereisen MTEs vaker structurele aanpassingen in de (sport)infrastructuur, al hangt dit af van de mate waarin er gebruik wordt gemaakt van bestaande, tijdelijke en nieuwe infrastructuur. Met name nieuwe infrastructuur leidt tot hogere investeringen, maar kan soms ook blijvende verbeteringen opleveren. Ook voor grote STEs kunnen aanzienlijke (blijvende) aanpassingen nodig zijn.

6.4 Verdeling van maatschappelijke effecten over stakeholders

De verdeling van maatschappelijke effecten over stakeholders verschilt per evenement en weerspiegelt algemene variatie tussen evenementen, los van het onderscheid tussen MTEs en STEs. Over het algemeen profiteren met name de organiserende steden en regio's van de economische, toeristische, fysieke en psychologische effecten. Dit blijkt onder andere uit onderzoeken waarin bezoekers en inwoners aangeven trots te zijn op hun stad, regio of land. Voor de European Championships in 2018 (Glasgow en Berlijn) en EYOF in 2015 (Tbilisi) zijn sportaccommodaties zijn aangelegd dan wel opgeknapt, waar ook de lokale bevolking gebruik van kan maken. Maar vanuit economische optiek kan een gaststad ook nadelen ondervinden. De economische impact voor een regio kan namelijk negatief zijn. Dat was bijvoorbeeld het geval bij The Hague Grand Prix Judo in 2015. Dat evenement leidde tot een negatieve economische impact van ongeveer 48.000 euro voor de gemeente Den Haag (met name omdat de organisatie relatief veel inkocht buiten de gemeente Den Haag en relatief veel gemeentelijke subsidie ontving).⁶⁰ Op de tweede plaats zijn er ook effecten voor de organisatie. Zo is bij de European Games in Krakau een versterkt vrijwilligersnetwerk opgebouwd, waarbij betrokkenheid en saamhorigheid mogelijk positief kunnen bijdragen aan toekomstige inzet. Fysieke investeringen, zoals aanpassingen aan sportaccommodaties, kunnen bovendien de organisatiemogelijkheden voor toekomstige evenementen verbeteren – ongeacht het type evenement. Ondanks de betrokkenheid van sportbonden bij de organisatie van MTEs, zijn maatschappelijke effecten voor deze stakeholder niet beschreven voor de onderzochte evenementen. De rechtenhouder (eigenaar van het evenement) plukt ook de (financiële) vruchten van MTEs en STEs, vaak moet een organisator een fee aan de rechtenhouder betalen.

6.5 Meerwaarde van MTEs voor kleinere sporten en jeugd- of paratopsport

In economische zin is de impact van volwassen topsportevenementen doorgaans groter dan die van jeugdevenementen. Een toename in sportparticipatie bij jongeren was een doel bij het EYOF in Utrecht (2013). Deze doelstelling werd echter niet behaald. Bij dit specifieke evenement was dus wel aandacht voor jongeren, maar dit heeft zich niet vertaald naar meetbare maatschappelijke effecten voor deze doelgroep. Bij de European Para Championships in Rotterdam lag de maatschappelijke meerwaarde vooral in het vergroten van bewustwording en waardering voor para-atleten en mensen met een beperking in het algemeen. Vergelijkbare

⁶⁰ Van Herpen (2018).

effecten zijn er bij de WK paracycling die in 2015 in Apeldoorn werden georganiseerd. Ruim vier op de tien bezoekers zijn door hun bezoek positiever gaan denken over mensen met een beperking en negen op de tien vindt dat paratopsport evenementen bijdragen aan de integratie van aangepast sporten in de samenleving en in de sportwereld.⁶¹ Geïnterviewden geven aan dat zij de indruk hebben dat met name de kleinere sporten, jeugd- en paratopsporten baat kunnen hebben van MTEs. Maar afgezien van toegenomen aandacht voor jeugd- en parasport, kan op basis van de beschikbare informatie niet vastgesteld worden of er die meerwaarde ook daadwerkelijk gerealiseerd is.

6.6 Verschillen tussen één stad of meerdere steden of regio's

Evenementen die in één stad plaatsvinden, hebben over het algemeen een grotere impact op de lokale economie en het gemeenschapsgevoel. Bij evenementen die over meerdere steden of regio's verspreid zijn, kan de economische en sociale impact een groter bereik hebben. De vergelijking tussen MTEs en STEs is lastig te maken, maar op basis van de beschikbare data kwamen er geen duidelijke verschillen aan het licht.

6.7 Conclusie

De analyse toont aan dat de maatschappelijke effecten van topsportevenementen divers zijn, en dat er geen eenvoudige antwoorden zijn op de vraag of de maatschappelijke effecten van MTEs groter zijn dan die van STEs. Dat heeft ook te maken met de mate waarin er aanpalende activiteiten rond het evenement zijn georganiseerd (zie hoofdstuk 5). De verdeling van de effecten over stakeholders lijkt niet sterk te verschillen tussen beide typen evenementen. Dit geldt ook voor de meerwaarde voor jeugd- en paratopsportevenementen. De variatie in maatschappelijke effecten van evenementen hangt vooral samen met kenmerken en doelstellingen van de organiserende stad of regio, de beschikbare middelen en andere evenementenkenmerken (waaronder de mate waarin het evenement als podium is gebruikt), en minder met het onderscheid tussen MTE en STE. Op het gebied van economische en fysieke effecten kan de impact van MTE groter zijn, maar dit gaat ook vaak gepaard met meer investeringen. Daarmee kan gesteld worden dat MTEs niet per definitie méér maatschappelijke waarde opleveren dan een strategisch gekozen portfolio van STEs. Desondanks bieden MTEs mogelijk kansen om kleinere sporten, jeugd- en paratopsport een groter (media)podium te bieden, maar voor het realiseren van duurzame maatschappelijke effecten lijkt ook hier het bieden van alleen een podium onvoldoende.

⁶¹ Kamper & De Boer (2015).

7 Conclusie

De centrale vraag van dit onderzoek is of de organisatie van een internationaal multi-topsportevenement (MTE) in Nederland meer maatschappelijke waarde oplevert dan de organisatie van vergelijkbare singletopsportevenementen (STEs). Op basis van de uitgevoerde deskresearch en interviews, aangevuld met inzichten uit de wetenschappelijke en toegepaste literatuur, luidt de voorlopige conclusie dat MTEs niet per definitie een hogere maatschappelijke waarde genereren dan een strategisch gekozen portfolio van STE. Er is op verschillende onderdelen, zeker in relatie tot de kosten eerder sprake van een " $1+1 < 2$ " effect dan van synergie (" $1+1 > 2$ ").

7.1 Vergelijkbaarheid en complexiteit

Een uitdaging bij het beantwoorden van deze vraag is de beperkte vergelijkbaarheid. Evenementen verschillen sterk in schaal, type sporten, culturele context van het gastland/-stad, de mate waarin het evenement als 'podium' of 'hefboom' is benut (sport event leveraging) en de insteek van de organisatie (zie ook: Müller, 2015). Bovendien bemoeilijkt het gebrek aan (openbare) en methodologisch inconsistente evaluatiestudies een vergelijking. Er is een gebrek aan uniforme (vergelijkbare) onderzoeken die de maatschappelijke impact van zowel MTEs onderling als tussen MTEs en STEs te vergelijken. Dit geldt zowel voor de vergelijking tussen verschillende MTE onderling als voor de vergelijking tussen MTEs en STEs.

Het vergelijken van een MTEs met "vergelijkbare STEs" is daarnaast complex: bedoelen we de som van de individuele kampioenschappen van de deelnemende sporten, of een selectie van STEs met een vergelijkbaar totaalbudget of bezoekersaantal? Elke keuze hierin beïnvloedt de uitkomst. In de praktijk is het echter al te lastig om de maatschappelijke kosten of impact van STE op te tellen, waardoor een dergelijke exercitie (ongeacht de keuze die gemaakt wordt) op dit moment niet goed te doen is. Wat wel opvalt is dat de effecten bij Nederlandse evenementen (van met name STEs) vaak transparanter lijken te zijn - met explicietere maatschappelijke doelstellingen en grondigere en onafhankelijke evaluaties - dan die in andere landen, ook de West-Europese. Dit verschil wordt versterkt door de bredere toegang tot (niet openbare) achterliggende informatie in de Nederlandse context middels het netwerk van de auteurs.

Het is lastig gebleken om de specifieke bijdrage van de "multisport" component te isoleren van andere factoren die de maatschappelijke waarde beïnvloeden (bijv. populariteit van de sporten, succes van nationale atleten, kwaliteit van leveraging programma's). Tot slot richten de meeste evaluaties zich op korte termijn effecten. Longitudinale studies naar de duurzame maatschappelijke impact van zijn zeer schaars voor zowel STEs als MTEs (maar wel gedaan bij enkele Olympische en Paralympische Spelen, zij het op verschillende deelthema's en niet structureel).

7.2 Kosten, baten en risico's

Uit het onderzoek blijkt dat de significantie van kostenbesparingen bij MTEs, bijvoorbeeld door inkoop van met schaalvoordelen, synergie op het gebied van marketing en promotie, gedeelde faciliteiten of organisatie, niet altijd opweegt tegen de hogere kosten voor de logistieke complexiteit van de coördinatie. Daarbij gaat het om het consistent neerzetten van een evenement met meerdere sporten. De bonden en federaties hebben hun eigen DNA (en soms niet het gevoel elkaar nodig te hebben) met verschillende financiële kaders, atletenstromen, en uitzendschema's wat tot hogere kosten leidt. Daarnaast is de fee vaak hoger dan die van STEs bij

elkaar opgeteld, vanwege deze extra managementlaag of vanuit individuele federaties ter compensatie van extra kosten of beperktere keuzevrijheid vergeleken met het organiseren van hun eigen STE. De European Championships 2018 (Glasgow & Berlijn) zijn een voorbeeld waar kosten aanzienlijk hoger uitvielen dan begroot, dit was dan een nieuw evenement waar handboeken, modellen en vaste structuren nog ontbraken, maar Flyvbjerg (2014) wijst ook op systematische kostenoverschrijdingen bij megaprojecten, een dynamiek die ook voor MTEs relevant lijkt te zijn. De financiële risico's van MTEs lijken aanzienlijk en komen vaak grotendeels bij de (lokale en nationale) overheid terecht, gezien de beperkte private financieringsmogelijkheden en de geringe bereidheid van private partijen om risico's te dragen. Publieke overheden financieren gemiddeld voor driekwart aan MTEs, dit is een ruim hoger percentage dan bij de meeste Nederlandse STEs (wielerevenementen vormen hierbij een uitzondering).

Wat betreft baten, zoals bezoekersaantallen en mediabereik, is het beeld diffuus. Hoewel een MTE cumulatief veel bezoekers kan trekken en een met name een groot mediabereik kan genereren. Onder andere bij de European Championships in München zijn daar significante hogere cijfers qua marktaandeel uit naar voren gekomen. Vooral voor de 'kleinere' sporten die niet gericht zijn op valide volwassenen (in termen van reguliere media-aandacht) is dit een zeer belangrijk aspect van MTEs. Echter, het is de vraag of dit per sport of per geïnvesteerde euro significant meerwaarde biedt dan bij goed gepositioneerde STEs.

7.3 Maatschappelijke doelstellingen en activatie

Een cruciale factor voor het genereren van maatschappelijke waarde is de mate waarin concrete maatschappelijke doelstellingen vooraf worden geformuleerd en er actief wordt ingezet op event leveraging: het strategisch benutten van het evenement om bredere, duurzame effecten te realiseren (Chalip, 2004; Gratton & Preuss, 2007). De bevindingen suggereren dat bij veel MTEs maatschappelijke doelen onvoldoende concreet worden geformuleerd, er de verwachting is dat die automatisch op zullen treden en evaluatie niet de aandacht krijgt die het verdient. Het verbeteren van het imago met het oog op toerisme, commerciële activatie, sportieve prestaties of ambities voor toekomstige mega sportevenementen als de Olympische Spelen en Paralympische hebben vaker de overhand, zoals bij de recente edities van de Europese Spelen en aanvullende maatschappelijke activatie (side-events, participatieprogramma's) lijkt dan vaak beperkt. Dit contrasteert met de Nederlandse aanpak, waar maatschappelijke impact vaak explicieter wordt beoogd, onder andere vanuit publieke subsidieregelingen. Echter, ook in Nederland geldt dat de "multisport" aard van een evenement niet automatisch leidt tot meer maatschappelijke impact; deze moet, net als bij STEs, actief worden georganiseerd en gestimuleerd. Het "Oranje-gevoel" kan zeker worden aangewakkerd, maar dit is niet uniek voor MTEs en sterk afhankelijk van (Nederlandse) sportprestaties en de algehele sfeer. Een potentieel uniek voordeel van MTEs is het platform dat zij kunnen bieden aan kleinere sporten, jeugdsport en parasport. Deze sporten kunnen profiteren van de grotere schaal en media-aandacht van het MTE, wat anders moeilijk te realiseren zou zijn. Deze aspecten kunnen belangrijke overwegingen vormen bij de afweging om MTEs te organiseren, al lijken deze argumenten alléén, dus zonder investeringen in activatie, onvoldoende om voor deze typen sporten een duurzame maatschappelijke waarde te creëren.

7.4 Organisatorische aspecten en de Nederlandse context

Nederland lijkt organisatorisch goed in staat om MTEs te huisvesten, en heeft dat ook bewezen (o.a. EYOF 2013, EPC 2023). De keuze voor een opzet met meerdere gaststeden (multi-city) biedt

kansen voor het vergroten van draagvlak, het spreiden van kosten en druk op faciliteiten, en het realiseren van een bredere economische en maatschappelijke impact. Dit brengt echter ook complexere logistieke uitdagingen met zich mee. Er is geen duidelijk bewijs dat overheidsbijdragen aan MTEs in andere landen (of in Nederland) substantieel ten koste zijn gegaan van budgetten voor STEs of ander sportbeleid; vaak lijken hiervoor separate budgetten te worden gereserveerd (zoals bij de EPC 2023 in Rotterdam) of is dit onderdeel van een langetermijnstrategie (zoals bij de EC Glasgow).

De rol van mediarechten is bij MTEs vaak complex, waarbij rechten centraal worden beheerd door de overkoepelende organisatie (bijv. European Olympic Committees voor de European Games). De opbrengsten en verdeling hiervan zijn cruciaal voor het businessmodel. Een diepgaandere analyse van de structuur en verdeling van mediarechten bij MTEs en de impact daarvan op de financiële haalbaarheid en opbrengsten voor de gastheer ontbreekt vaak in openbare evaluaties.

De maatschappelijke effecten van MTEs zijn niet per definitie groter dan die van STEs. De verdeling van de effecten over stakeholders lijkt voor de twee typen evenementen niet sterk te verschillen. Dit geldt ook voor de meerwaarde voor jeugd- en paratopsport evenementen. De variatie in maatschappelijke effecten van evenementen hangt vooral samen met kenmerken en doelstellingen van de organiserende stad of regio, de beschikbare middelen en andere evenementenkenmerken (waaronder de mate waarin het evenement als podium is gebruikt).

7.5 Concluderend

De organisatie van een MTEs in Nederland levert niet per definitie meer maatschappelijke waarde op dan een goed doordacht programma van STEs. De potentiële voordelen, zoals een groter podium voor kleinere sporten, het samenbrengen van sporters en publiek vanuit verschillende (sport)interesses en de mogelijkheid tot het creëren van een breed nationaal enthousiasme, wegen mogelijk niet op tegen de hogere kosten en aanzienlijke financiële risico's die in grote mate voor rekening van de overheid zullen komen, en de grote organisatorische en logistieke complexiteit. Cruciaal is dat maatschappelijke waarde niet vanzelf ontstaat door het bundelen van sporten, maar het resultaat is van expliciete doelstellingen, effectieve leveragingstrategieën, en een focus op duurzame nalatenschap. De Nederlandse context, met haar nadruk op maatschappelijke return en transparantie, biedt een goede basis, maar de "multisport-factor" *an sich* lijkt geen garantie voor een significant hogere maatschappelijke opbrengst, met name kijkend naar valide volwassenen evenementen.

Dit onderzoek, hoewel gebaseerd op beschikbare gegevens en expertinterviews, deelt in deze algemene beperkingen. Verder onderzoek, met name gericht op het ontwikkelen van een vergelijkend raamwerk en het uitvoeren van ex-post evaluaties van zowel MTEs als STEs in Nederland met een sterke focus op maatschappelijke impact, zou wenselijk zijn, maar is met de gegevens en (evaluatie-)studies die er op dit moment beschikbaar zijn nog niet kansrijk/zinvol.

Literatuurlijst

- Borek, M., & Tomanek, M. (2023). Legal and organizational challenges of multisport events: The case of European Games Krakow 2023. Ongepubliceerd manuscript.
- Boulton, R.E.S., Libert, B.D. & Samek, S.M. (2000). A business model for the new economy. *Journal of Business Strategy* 21 (4), 29–35.
- Briene, M., Meurs, E., & Wienhoven, M. (2010). Impact Giro d'Italia Utrecht. Ecorys Nederland BV.
- Brent Ritchie, J. R. (1984). Assessing the impact of hallmark events: Conceptual and research issues. *Journal of Travel Research*, 23(1), 2-11.
- Chalip, L. (2004). Sport events and the tourism sector: The state of play. *Journal of Sport Tourism*, 9(2), 70-80.
- Courage Events. (2023). Terugblik en evaluatie EK wielrennen 2023. Ongepubliceerd rapport.
- Deelen, I., van Bottenburg, M., & Noij, C. (2020). Evaluatie organisatorische legacy La Vuelta Holanda 2020. Mulier Instituut.
- Dendura, M. (2020). Sport and political legitimization: The case of the European Games in Minsk. Ongepubliceerde masterscriptie, Universiteit Gent.
- Dijk, B., Bekhuis, H., Schoemaker, J., Janssen, L., Pater, M. D., & de Boer, W. (2016). Evaluatie Giro Gelderland 2016. Hogeschool van Arnhem en Nijmegen, HAN Sport en Bewegen.
- Dijk, B., & van Eekeren, F. (2014). Evaluatie: Organisatieproces European Youth Olympic Festival Utrecht 2013 met betrekking tot de maatschappelijke opbrengsten. Universiteit Utrecht.
- Edouard, P., Dandrieux, P. E., Hollander, K., & Zyskowski, M. (2024). Injuries and illnesses at the Munich 2022 European Championships: a prospective study of 5419 athletes from 52 countries involved in 9 sports. *BMJ Open Sport & Exercise Medicine*, 10(1).
- EOC (European Olympic Committees). (2003). Charter of the European Olympic Festival. Rome.
- EOC (European Olympic Committees). (2009). Host City contract for the 12th summer edition European Youth Olympic Festival. Utrecht.
- European Championships Management. (2018). Glasgow 2018 Evaluation report. European Championships Management.
- European Championships Management. (2022). Stakeholders hail 'great success' of Munich 2022 as final sustainability report published. Geraadpleegd van <https://www.europeanchampionships.com/news/stakeholders-hail-great-success-of-munich-2022-as-final-sustainability-report-published>
- European Championships Management. (2023). European Championships Munich – Sustainability report. European Championships Management.

Fernhout, E. (2018). YOG Rotterdam 2022: Maatschappelijke impact en financiële haalbaarheid. Ongepubliceerd rapport.

Flyvbjerg, B. (2014). What you should know about megaprojects and why. *Project Management Journal*, 45(2), 6-19.

Gemeente Rotterdam. (2024). Fact sheet Impact Tour de France Femmes. Ongepubliceerd document.

Glibo, I., Misener, L., Koenigstorfer, J., & Trendafilova, S. (2025). Decoding Sustainability Signals: Spectator Perspectives at the 2022 European Championships. *Event Management*.

Gogishvili, D., & Harris-Brandts, S. (2022). Urban impacts of second-tier mega-events in the Global East: The European Youth Olympic Festival in Tbilisi and Baku. In M. Perić & D. S. Fredman (Eds.), *Mega Events, Urban Transformations and Social Citizenship* (pp. 136-152). Routledge.

Gool, W. van, Oldenboom, E. R., Ratgers, L., & Schendel, A. van. (2009). *La Vuelta Drenthe Holanda: beleving en economische impact*. Meerwaarde Community Building.

Gratton, C., & Preuss, H. (2007). *The economics of sport and recreation*. Routledge.

Heere, B., Breitbarth, T., Jones, A., Xing, X., Yoshida, M., Paramio Salcines, J. L., Dimanche, F., Soligo, M., & Derom, I. (2015). *Het effect van de Tour de France op het imago van Utrecht in de wereld [eerste bevindingen]*. Columbia: Pictura Magna Consultancy.

Heinonen, R. (2023). *Economic legacy of the European Youth Olympic Festival in Vuokatti*. Ongepubliceerde masterscriptie, Jyväskylä University School of Business and Economics.

Heijnen, E., Hover, P., Heerschop, M., Dalhuisen, C., & Koning, R. (2024). *Evaluation European Para Championships 2023*. Utrecht: Mulier Instituut.

Heijnen, E., Hover, P., van den Breul, W., & Breedveld, K. (2025). *Maatschappelijke waarde EK beachvolleybal 2024 voor bezoekers*. MOVES.

Hover, P., & Bakker, S. (2015). *Grand Départ Utrecht Economische impact en beleving*. Mulier Instituut.

Hover, P., & Breedveld, K. (2014). *Evaluatie WK Hockey 2014*. Mulier Instituut.

Hover, P., Pulles, I., Romijn, D., & Breedveld, K. (2014). *EYOF Utrecht 2013: impact en beleving*. Mulier Instituut.

Kamper, M. & de Boer, W. (2015). *UCI WK Para-cycling 2015 - Apeldoorn: economische, maatschappelijke en toeristische impact*. Arnhem: Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN).

Kristiansen, E., Strittmatter, A. M., & Skirstad, B. (2016). Stakeholders, Challenges and Issues at a Co-Hosted Youth Olympic Event: Lessons Learned from the European Youth Olympic Festival in 2015. *The International Journal of the History of Sport*, 33(10), 1152-1168.

Kwiek, M., & Ziółkowska-Weiss, K. (2024). The European Games 2023: An assessment of socio-economic and political impacts. Ongepubliceerd manuscript.

Maté, T. (2018). Social impacts of international sport events-Based on experiences from European youth Olympic festival 2017 Győr. Athens Journal of Sports, 5(3), 227-242.

Mierzwa, J., Michalik, A., Szarek-Zwijacz, A., & Trębacz, R. (2023). European Games 2023: Economic impact assessment. Institute of Sport and Physical Education.

Müller, M. (2015). The mega-event syndrome: Why are so many mega-events failing? Journal of Policy Research in Tourism, Leisure and Events, 7(2), 162-181.

NOC*NSF. (2007). Utrecht candidate host city EYOF 2023 - perform and celebrate together. Arnhem: NOC*NSF.

NOC*NSF. (2024). Topsportovereenkomst 2025-2028. NOC*NSF.

Noij, C., & Geeraert, A. (2024). Rapportage EK Beachvolleybal Publiek-Private samenwerking (nog niet openbaar). MOVES.

Noij, C. & Geeraert, A. (2025). Rapportage ABN Amro Open Publiek-private samenwerking (nog niet openbaar). MOVES

Ongyerth, J. (2023). Implementation of social sustainability regarding youth at the EC München. Ongepubliceerde masterscriptie, University of Peloponnese.

Rojo-Labaien, P. (2023). Analysis of the European Games as a major sporting event. Ongepubliceerd manuscript.

Rozmiarek, K., & Nowak, M. (2021). Volunteering and social cohesion at the European Games. Ongepubliceerd manuscript.

Schoemaker, J., van Houten, J. M. A., van de Ven, A., HAN University of Applied Sciences, & Sports & Economics Research Centre (SERC). (2023). Economische & maatschappelijke effecten van het WK Volleybal 2022: onderzoeksrapport. HAN University of Applied Sciences.

Slender, H. (2022). Prognose Maatschappelijke impact EK Wegwielrennen 2023. Kenniscentrum Events Drenthe.

Slender, H. (2023). EUC Road European Championship 2023 Economic and Social impact. Courage Events.

Smits, F., & Verhagen, S. (2014). Maatschappelijke betekenis van het European Youth Olympic Festival Utrecht 2013 door de Achmea High Five Challenge. Hogeschool Utrecht.

Sportyv & TIG Sports. (2021). Bidbook Youth Olympic Games Rotterdam 2022. Ongepubliceerd bidbook.

Stichting EYOF 2013 Utrecht. (2010). Projectplan EYOF 2013 Utrecht. Stichting EYOF 2013 Utrecht.

Stichting EYOF 2013 Utrecht. (2013). Final report. Stichting EYOF 2013 Utrecht.

The Hague University of Applied Sciences (2017). Rapport The Hague Grand Prix Judo 2017. Economische impact.

Valiyev, Z. (2016). The politics of mega-events: The case of the European Games in Baku. Ongepubliceerd manuscript.

Van Bottenburg, M., & Noij, C. (2022). Koersen tussen ambitie en budget. Evaluatie van La Vuelta Holanda 2022. Mulier Instituut.

Van Bottenburg, M., Dijk, B., Hover, P., Bakker, S., Smits, F., & Slender, H. (2015). Evaluatie Le Grand Départ Utrecht 2015. Mulier Instituut.

Van Herpen, N. (2018). The Hague Grand Prix Judo 2017. Bepaling van de economische impact. De Haagse Hogeschool.

Van Herpen, N., Hover, P., Rigter, J., & Smits, F. (2014). Evaluatie WK Hockey 2014. Mulier Instituut.

VODW. (2014). WK Hockey 2014: Evaluatie imago Den Haag. VODW

Watersportverbond (2022) Allianz Jeugd WK zeilen geslaagd als test voor 'grote wk' in 2023. Geraadpleegd van <https://www.watersportverbond.nl/nieuws/allianz-jeugd-wk-zeilen-geslaagd-als-test-voor-grote-wk-in-2023>.

ZonMW. (2024). Onderzoeksvraagstuk Topsportevenementen. Den Haag: ZonMW.

Zwierma, M., Vliet, I. van, & Koops, P. (2023). Analyse van de maatschappelijke impact van grote sportevenementen: Een literatuurstudie. Ongepubliceerd rapport.

Bijlagen

Bijlage 1: Criteria beoordeling bronnen

De betrouwbaarheid en geldigheid van onderzoeksresultaten staan of vallen met de kwaliteit van de onderliggende bronnen. Voor een complexe verkenning zoals deze, die internationale multitopsportevenementen vergelijkt met singletopsportevenementen, vormde de heterogeniteit van beschikbare data een aanzienlijke uitdaging. Evaluatierapporten, beleidsdocumenten en wetenschappelijke publicaties hanteren namelijk uiteenlopende methodologieën, rapportagestandaarden en detailniveaus, en zijn vaak opgesteld vanuit verschillende belangen, wat een eenduidige vergelijking bemoeilijkt. Om desondanks een transparant en gefundeerd oordeel te kunnen vellen over de onderzochte evenementen, hebben de auteurs van dit rapport daarom een eigen, indicatieve beoordeling van de bronkwaliteit uitgevoerd, gebaseerd op een reeks vooraf gedefinieerde criteria zoals onderbouwing, transparantie en onafhankelijkheid, zoals uiteengezet in Tabel B1. Voor u als lezer is deze beoordeling van essentieel belang, aangezien het inzicht geeft in de mate van robuustheid en de mogelijke beperkingen van de data waarop de conclusies van dit onderzoek zijn gebaseerd, en zo bijdraagt aan een kritische interpretatie van de bevindingen.

Tabel B1.1: Criteria beoordeling bronnen

Beoordelingscriteria
- (Zwak):
Beperkte of oppervlakkige onderbouwing.
Enkele cijfers genoemd, maar zonder uitleg over de herkomst of berekeningswijze.
Geen of zeer beperkte verwijzing naar externe bronnen.
Onduidelijke of twijfelachtige dataverzameling.
+/- (Gemiddeld):
Enige onderbouwing van economische/maatschappelijke waarde, maar met hiaten.
Basisberekeningen aanwezig, maar niet volledig uitgewerkt of transparant.
Beperkt gebruik van wetenschappelijke of onafhankelijke bronnen.
Niet alle aannames of keuzes worden toegelicht.
+ (Sterk tot zeer sterk):
Duidelijke en gestructureerde onderbouwing van economische/maatschappelijke waarde.
Transparante berekeningen en verantwoording van gebruikte data.
Verwijzing naar relevante wetenschappelijke of betrouwbare bronnen.
Kritische reflectie op aannames en beperkingen van de methode.

Tabel B1.2: Indicatieve beoordeling kwaliteit bronnen (methode, onafhankelijkheid)

Evenement	Bron (APA kort)	Indicatieve beoordeling kwaliteit bron (- tot +)	Toelichting
<u>Multisport events</u>			
EC 2018 Glasgow*	European Championships Management (2018). Glasgow 2018 Evaluation report	+	Eindrapportage evenement, gebaseerd op data van Scottish Government; EventScotland and VisitScotland; UK Sport; European Championships Management; Berlin Senatsverwaltung für Inneres und Sport (Senate Department for Home Affairs and Sport); Glasgow City Council; Glasgow Life
	? (z.d.) – Projected Outturn for Planning Purposes	-/+	Begroting uit Glasgow, intern document verkregen via Tig Sports
	European Championships Management (2018). European Championships	+	Programma en planning van evenement
	Scottish Government Riaghaltas na h-Alba (z.d.) Equality impact assessment results	-	Inclusie strategie, status document onbekend
EC 2022 Munich	European Championships Management (2023). European Championships Munich – Sustainability report	+	Eindrapportage evenement door organisatie, gebaseerd op data van Department for Labour and Economics of the City of Munich; Intelligent Research in Sponsoring GmbH; EBP Schweiz AG
	European Championships Management (2018). European Championships 2022 Host application guide	+	Gids voor hostaanvragers
	European Championships Management (z.d.). European Championships – budget construction & considerations	+	Vereisten vanuit ECM voor begroting evenement

	Europeanchampionships.com (2022). Stakeholders hail 'great success' of Munich 2022 as final sustainability report published. Geraadpleegd via https://www.europeanchampionships.com/news/stakeholders-hail-great-success-of-munich-2022-as-final-sustainability-report-published	-	Nieuwsartikel over successen van het evenement op eigen website
	Ongyerth, J. (2023). Implementation of social sustainability regarding youth at the EC München. University of Peloponnese	-/+	Masterscriptie
	Glibo, I., Misener, L., Koenigstorfer, J., & Trendafilova, S. (2025). Decoding Sustainability Signals: Spectator Perspectives at the 2022 European Championships. <i>Event Management</i>.	+	Gepubliceerd artikel in "Event Management"
	Edouard, P., Dandrieux, P. E., Hollander, K., & Zyskowski, M. (2024). Injuries and illnesses at the Munich 2022 European Championships: a prospective study of 5419 athletes from 52 countries involved in 9 sports. <i>BMJ Open Sport & Exercise Medicine</i>, 10(1).	+	Gepubliceerd artikel in "Open Sport & Exercise medicine"
EYOF 2015 - 2021	Kristiansen, E., Strittmatter, A. M., & Skirstad, B. (2016). Stakeholders, Challenges and Issues at a Co-Hosted Youth Olympic Event: Lessons Learned from the European Youth Olympic Festival in 2015. <i>The International Journal of the History of</i>	+	Gepubliceerd artikel in "The International Journal of the History of Sport"

	<i>Sport</i> , 33(10), 1152–1168.		
	EOC (2003): Charter of the European Olympic Festival. Rome	+	Fundamentele principes vastgesteld door General Assembly
	Máté, T. (2018). Social impacts of international sport events–Based on experiences from European youth Olympic festival 2017 Győr. <i>Athens Journal of Sports</i> , 5(3), 227-242.	+	Gepubliceerd artikel in “Athens Journal of Sports”
	Heinonen, R. (2023). <i>Economic legacy of the European Youth Olympic Festival in Vuokatti</i> .	+	Master thesis voor “Jyväskylä University School of Business and Economics”
	Kumpulainen, N., & Pulkkinen, R. (2021). Side events in European Youth Olympic Festival 2022.	+/-	Bachelor thesis Sports and Leisure Management voorafgaand aan evenement
	Gogishvili, D., & Harris-Brandts, S. (2022). Urban impacts of second-tier mega-events in the Global East: The European Youth Olympic Festival in Tbilisi and Baku. In <i>Mega Events, Urban Transformations and Social Citizenship</i> (pp. 136-152). Routledge.	+	Gepubliceerd artikel in “Mega Events, Urban Transformations and Social Citizenship”
EYOF 2013 Utrecht	Hover, P., Pulles, I., Romijn, D., & Breedveld, K. (2014). EYOF Utrecht 2013: impact en beleving. Utrecht: Mulier Instituut.	+	Evaluatie op onderdelen van het evenement uitgevoerd in opdracht van de organisator door een onafhankelijke partij.
	Dijk, B. & Eekeren, van, F. (2014): Evaluatie: Organisatieproces European Youth Olympic Festival Utrecht 2013 met betrekking tot de maatschappelijke opbrengsten. Utrecht: Universiteit Utrecht	+	Evaluatie van organisatieproces evenement uitgevoerd in opdracht van de organisator door een onafhankelijke partij.

	Smits, F. & Verhagen, S. (2014): Maatschappelijke betekenis van het European Youth Olympic Festival Utrecht 2013 door de Achmea High Five Challenge. Utrecht: Hogeschool Utrecht	+	Evaluatie van side event programma uitgevoerd in opdracht van de organisator door een onafhankelijke partij.
	Stichting EYOF 2013 Utrecht (2013) Final report. Utrecht	+/-	Eindrapportage evenement geschreven door organisatie i.s.m gemeente Utrecht
	NOC*NSF (2007): Utrecht candidate host city EYOF 2023 – perform and celebrate together. Arnhem: NOC*NSF	+	Bidbook geschreven door Universiteit, gemeente en provincie Utrecht om zich kandidaat te stellen voor organisatie, zes jaar voor evenement
	EOC (2009): Host City contract for the 12 th summer edition European Youth Olympic Festival. Utrecht	+	Ondertekening contract, vier jaar voor evenement
	Stichting EYOF 2013 Utrecht (2010): Projectplan EYOF 2013 Utrecht. Utrecht	+	Projectplan opgesteld door stichting drie jaar voor evenement
EG 2023 Krakau	Borek, D. & Tomanek, M. (2023). Organization of a sporting event based on the act of December 2nd, 2021 on support for the preparation of the 3rd European Games 2023. Journal of Education, Health and Sport. 2023;38(1):146-153.	+/-	Artikel dat de juridische en organisatorische aspecten van de EG in Polen bespreekt, waarin wordt benadrukt dat een impactanalyse ontbreekt. Uitgevoerd door onafhankelijke partij.
	Kwiek, M & Ziółkowska-Weiss, K. (2024). Evaluation of the hosts' use of the organisation of the 3rd European Games for the promotion of Malopolska and the city of Krakow in the opinion of respondents	+	Evaluatie van de doelstellingen gerelateerd aan het evenement. Uitgevoerd door een onafhankelijke partij.
	Mierzwa, P., Bugajska, M., Raniszewski, S., Borek, D., Drózd, M., & Tomanek, M.	+	Onderzoek naar organisatorische en juridische aspecten van de EG. Uitgevoerd door

	(2023). Management of the European Games 2023 by public administration: organizational and legal aspects. Journal of Education, Health and Sport, 41(1)		onafhankelijke partij.
	Rozmiarek, M., Poczta, J., & Malchrowicz-Moško, E. (2021). Motivations of sports volunteers at the 2023 European games in Poland. Sustainability, 13(11), 6406.	+	Onderzoek naar ervaringen van vrijwilligers tijdens de EG 2023. Uitgevoerd door een onafhankelijke partij.
YOG Rotterdam	Stichting YOG Rotterdam. (2022). <i>Haalbaarheidsstudie YOG Rotterdam 2022</i> .	+/-	Studie uitgevoerd door stichting betrokken bij het evenement in opdracht van de gemeente.
	Fernhout, G. & Stanco, R. (2017). <i>De maatschappelijke kosten en baten van de organisatie van de Youth Olympic Games van 2023 in Rotterdam</i> .	+	Analyse van mogelijke resultaten, uitgevoerd door een ervaren BV.
	Stichting YOG Rotterdam. (2013). <i>Bevindingenrapportage YOG Rotterdam</i> .	+/-	Evaluatie van de eerste bidprocedure t.b.v. een tweede bid.
EG 2027 Istanbul	Algemene informatie over de Europese Spelen en het strategische belang van 2027 voor Istanbul	+/-	Dit rapport is door Sportsnet opgesteld voor de gemeente Istanbul in het kader van het besluitvormingsproces om het evenement te organiseren.
EPC 2024 R'dam	Heijnen et al. 2024. Evaluation EPC 2023	+	Evaluatie op onderdelen van het evenement uitgevoerd in opdracht van de organisator door een onafhankelijke partij.
	EPC Financials (Niet openbaar)	+	Cijfers van de evenementorganisator ter verantwoording voor partners en subsidieverstrekters.
	EPC Facts (Niet openbaar)	-	Mediacijfers via mediapartner van de organisatie.
Singletopsportevenementen:			
Tour de France	https://www.ad.nl/wielrennen/d	-	Nieuwsartikel jaar voor

Femmes 2024	it-leverde-de-tour-de-france-femmes-rotterdam-op-meer-fietzers-en-miljoenen-euro-s-inkomsten~a320c20e4/		evenement over budget TDFF
	https://letourfemmes-rotterdam.nl/	+	Officiële website projectorganisatie
	Gemeente Rotterdam (2024): Fact sheet Impact Tour de France Femmes	+	Fact sheet voornaamste cijfers gepubliceerd door gemeente, bron onderzoekers onbekend
EK Wegwielrennen Drenthe 2023	Slender (2022). <i>Prognose Maatschappelijke impact EK Wegwielrennen 2023</i> . Kenniscentrum Events Drenthe	+	Prognose in voorbereiding op organisatie
	Courage Events (2023). <i>Terugblik en evaluatie EK wielrennen 2023</i>	+	Evaluatie op onderdelen van het evenement uitgevoerd in opdracht van de organisator door een onafhankelijke partij
	Slender, H. (2023). <i>EUC Road European Championship 2023 Economic and Social impact</i> . Courage Events	+	Evaluatie op onderdelen van het evenement uitgevoerd in opdracht van de organisator door een onafhankelijke partij
La Vuelta Holanda 2022	van Bottenburg, M., & Noij, C. (2022). Koersen tussen ambitie en budget. Evaluatie van La Vuelta Holanda 2022.	+	Evaluatie op onderdelen van het evenement uitgevoerd in opdracht van de organisator door een onafhankelijke partij
	Deelen, I., van Bottenburg, M., & Noij, C. (2020). Evaluatie organisatorische legacy La Vuelta Holanda 2020.	+	Evaluatie van organisatieproces evenement uitgevoerd in opdracht van de organisator door een onafhankelijke partij, maar zonder plaatsvinden van evenement na afgelasting wegens corona
Giro d'Italia 2016	Dijk, B., Bekhuis, H., Schoemaker, J., Janssen, L., Pater, M. D., & de Boer, W. (2016). <i>Evaluatie Giro Gelderland 2016</i> . Nijmegen: Hogeschool van Arnhem en Nijmegen, HAN Sport en Bewegen.	+	Evaluatie op onderdelen van het evenement uitgevoerd in opdracht van de organisator door een onafhankelijke partijen
Tour de France 2015	Van Bottenburg, M., Dijk, B., Hover, P., Bakker, S., Smits, F., &	+	Evaluatie op onderdelen van het evenement uitgevoerd in

	Slender, H. (2015). Evaluatie Le Grand Départ Utrecht 2015.		opdracht van de organisator door een onafhankelijke partijen
	Hover, P. & Bakker, S. (2015). Grand Départ Utrecht Economische impact en beleving	+	Berekening economische impact van het evenement uitgevoerd in opdracht van de organisator door een onafhankelijke partij
	Heere, B., Breitbarth, T., Jones, A., Xing, X., Yoshida, M., Paramio Salcines, J.L., Dimanche, F., Soligo, M. & Derom, I. (2015). <i>Het effect van de Tour de France op het imago van Utrecht in de wereld [eerste bevindingen]</i> . Columbia: Pictura Magna Consultancy.	+	Evaluatie op onderdelen van het evenement uitgevoerd in opdracht van de organisator door een onafhankelijke partijen
WK Volleybal dames 2022	Schoemaker, J., van Houten, J.M.A., van de Ven, A., HAN University of Applied Sciences, & Sports & Economics Research Centre (SERC) (2023). Economische & maatschappelijke effecten van het WK Volleybal 2022: onderzoeksrapport. Arnhem: HAN University of Applied Sciences.	+	Evaluatie op onderdelen van het evenement uitgevoerd in opdracht van de organisator door een onafhankelijke partijen
EK Beachvolleybal 2024	Noij, C. & Geeraert, A., (2024 p.7-13). Rapportage EK Beachvolleybal Publiek-Private samenwerking (niet openbaar)	+	MOVES onderzoek
	Heijnen E., Hover, P., van den Breul, W. & Breedveld, K. (2025). <i>Maatschappelijke waarde EK beachvolleybal 2024 voor bezoekers</i> . MOVES	+	MOVES onderzoek
	Heijnen E. & Hover, P. (2025). <i>TeamNL Sport Experience 2024 Een beknopte kwalitatieve evaluatie vanuit het perspectief van aanbieders</i> . MOVES	+	MOVES onderzoek
World Grand Prix	The Hague University of	+	Evaluatie op onderdelen van het

Judo Den Haag 2017	Applied Sciences (2017). Rapport The Hague Grand Prix Judo 2017. Economische impact.		evenement uitgevoerd in opdracht van de organisator door een onafhankelijke partijen
WK Paracycling 2015 Apeldoorn	Kamper, M. & de Boer, W. (2015). UCI WK Para-cycling 2015 - Apeldoorn: economische, maatschappelijke en toeristische impact. Arnhem: Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN).	+	Evaluatie op onderdelen van het evenement uitgevoerd in opdracht van de organisator door een onafhankelijke partijen
ABN Amro Open	Noij, C. & Geeraert, A. (2025). Rapportage ABN Amro Open Publiek-private samenwerking (niet openbaar). MOVES	+	MOVES onderzoek
Jeugd WK Zeilen 2022	Watersportverbond (2022) Allianz Jeugd WK zeilen geslaagd als test voor 'grote wk' in 2023. Geraadpleegd van https://www.watersportverbond.nl/nieuws/allianz-jeugd-wk-zeilen-geslaagd-als-test-voor-grote-wk-in-2023_	- / +	Artikel website van de bond (aangevuld met cijfers Tig Sports)
EK Atletiek 2016	Hover, P., Davids, A., Baart de la Faille-Deutekom, M. & Dallinga, J. (2016). <i>EK Atletiek Amsterdam 2016, economische impact en beleving.</i>	+	Evaluatie op delen van het evenement door een onafhankelijke partijen.
	Van Berkel, D., van der Gugten, M., Dallinga, J. & van der Werf, J. (2016). <i>Athletics like never before, evaluatie maatschappelijke spin-</i>	+	Evaluatie op delen van het evenement door een onafhankelijke partij

off EK Atletiek 2016.

WK Hockey 2014	Van Herpen, N., Kloek, G., Joosse, J. & Verheem, M. (2014). Evaluatie van de Rabobank Hockey World Cup	+	Evaluatie op delen van het evenement door een onafhankelijke partijen.
	Haags Hockey Plein. (z.d.) <i>Evaluatie WK Hockey & de stad.</i>	-	Evaluatie activiteiten door betrokken organisatie
	<i>The Hague and KNHB invite the World of Hockey. Bidbook WK 2014.</i>	+/-	Plannen en doelstellingen van de organiserende sportbond van het evenement.
WK Hockey Dames 2022	WESP. (2022). <i>WESP analyse WK 2022.</i>	+	Analyse door een onafhankelijke partij.
	Heijnen, E., Hover, P., Huiszoon, P. & Geijer, S. <i>WK Hockey Dames 2022, economische impact en beleving.</i>	+	Evaluatie op delen van het evenement door een onafhankelijke partij.
	KNHB. (z.d.). <i>Projectplan WK Hockey Dames 2022.</i>	+	Plannen en doelstellingen van de organiserende sportbond van het evenement.
Volvo Ocean Race 2018	Rigter, R. & van Herpen, N. (2018). <i>Evaluatie van de Volvo Ocean Race 2018.</i>	+	Evaluatie op delen van het evenement door een onafhankelijke partij.
	<i>Volvo Ocean Race 2017-18 Sustainability Report.</i>	+/-	Doelstellingen en effecten op delen van het evenement door de organisator zelf.
WK Vrouwenvoetbal (bid)	Hoeijmakers, R. & Hover, P. (2018). <i>EK vrouwenvoetbal 2017 Belangstelling en betekenis.</i>	+	Facsheet voorafgaand aan het bid door een onafhankelijke partij.
	Hover, P. & Heijnen, E. (2020). <i>Belangstelling en verwachtingen WK vrouwenvoetbal 2019.</i>	+	Facsheet over de beleving van het evenement door een onafhankelijke partij.

	<i>Breaking New Ground. Belgium the Netherlands, Germany bidding to host the FIFA Women's World Cup 2027.</i>	+	Bidbook met plannen en doelen voor het evenement.
WK (para) Handboogschieten 2019	Hover, P., van Eldert, P. & van Bezooijen, B. (2019). <i>Hyundai World Archery (Para) Championships 2019.</i>	+	Evaluatie op delen van het evenement door een onafhankelijke partij.
	De Boer, W. & Valks, M. (2015). <i>Verkenning haalbaarheid WK Handboogschieten 2019.</i>	+	Onderzoek voorafgaand aan het evenement door een onafhankelijke partij.

Bijlage 2: Respondenten onderzoek

Tabel B2.1: Respondenten (geanonimiseerd)

Evenement	Rol	Organisatie
EC 2018 Glasgow & Berlijn	Onderzoeker	University of The West of Scotland
EC 2018 Glasgow & Berlijn	Championships director	Glasgow 2018
EC 2022 München	Managing Director en co-founder	European Championships Management
YOG 2022 Rotterdam	Beleidsadviseur Sport	Gemeente Rotterdam
YOG 2022 Rotterdam	Teammanager Evenementen	Sportbedrijf Rotterdam
EG 2023 Krakau	CEO	Organising Committee
EPC 2023 Rotterdam	Managing Director	Team TOC / European Para Championship
WUG 2025 Rhine-Rhur	Senior Manager Legacy and Sustainability	Organising Committee
EG 2027 Istanbul	General Manager & Board	Istanbul Spor
EG 2027 Istanbul	President	Turkish National Olympic Committee

Bijlage 3: Topiclijst interviews

Doelen

Waren er maatschappelijke doelen die met de organisatie van {topsportevenement} zijn nagestreefd?

Hoe concreet waren de doelen?

Waarom is gekozen voor deze doelen?

Waarom is ervoor gekozen om dit multi topsportevenement te organiseren in plaats van een topsportevenement van één tak van sport?

1. Voor- en nadelen?

Kosten, opbrengsten en risico's

Welke kosten waren er gemoeid met {topsportevenement}?

Hoe waren die kosten gefinancierd?

1. Welk aandeel financierde de overheid?
2. Is er onderzoek gedaan naar de opbrengsten en realisatie van doelen?
 3. Wie heeft dat gedaan?
 4. Wat zijn de belangrijkste resultaten hiervan?
5. Zijn er onderzoeken gedaan naar vergelijkbare singletopsportevenementen die een beeld kunnen schetsen over de maatschappelijke opbrengsten en kosten ten opzichte van dit multi topsportevenement?
 6. Op basis van sportniveau
 7. Op basis van evenement kosten
8. Wat kunt u vertellen over de verdeling van risico's over betrokkenen?
Denk aan de overheid, de organisator en de sportfederaties.
9. In hoeveel gemeenten is het evenement georganiseerd?
 10. Wat waren de belangrijkste voor- en nadelen hiervan?

Extra activiteiten

Zijn er extra activiteiten georganiseerd om (extra) maatschappelijke opbrengsten te realiseren?

Vonden deze vóór, tijdens en/of na het evenement plaats? Hoeveel?

Waren er maatschappelijke doelen die met de organisatie van deze extra activiteiten zijn nagestreefd?

Hoe concreet waren de doelen?

Waarom is gekozen voor deze doelen?

Welke kosten waren er gemoeid met de extra activiteiten?

Hoe waren die kosten gefinancierd? Welk aandeel financierde de overheid?

Is er onderzoek gedaan naar de opbrengsten en doelen? Wie heeft dat gedaan?

Afronding

Zijn er adviezen die u mee wilt geven aan Nederlandse overheden en organisatoren als zij overwogen om een multi sportevenement in Nederland te organiseren?

Is er iets dat in dit interview nog niet aan de orde is geweest en dat u nog wilt benoemen?
Mag ik eventueel contact met u opnemen na dit interview voor een laatste vraag of controle,
mocht daar aanleiding voor zijn?
Stelt u er prijs op als we u de publicatie over dit onderzoek mailen als die klaar is.

Bijlage 4: Financiering en fee evenementen

Tabel B4.1: Overheidsbijdragen bij STEs

Evenement	Publieke financiering	Totale begroting	Aandeel overheden
WK Hockey 2014*	7,2	19,8	36%
WK Paracycling 2015	0,5	1,2	38%
Tour de France 2015	7,9	18,1	44%
EK Atletiek 2016**	6,8	18,9	52%
Giro d'Italia 2016	11,2	12,5	90%
Volvo Ocean Race 2018	2	7,6	26%
WK handboogschieten 2019	2,2	6,4	34%
WK Basketbal 3x3 2019***	0,8	2	38%
WK Hockey 2022	0,9	2,8	32%
La Vuelta Espana 2022	10,2	15,3	67%
WK volleybal 2022****	11	22	50%
Jeugd WK Zeilen 2022	0,6	1,7	32%
World Grand Prix Judo 2017	0,6	0,9	61%
EK wielrennen 2023	1,5	2,7	56%
WK Shorttrack 2024***	1,4	3,9	36%
Gemiddeld			46%

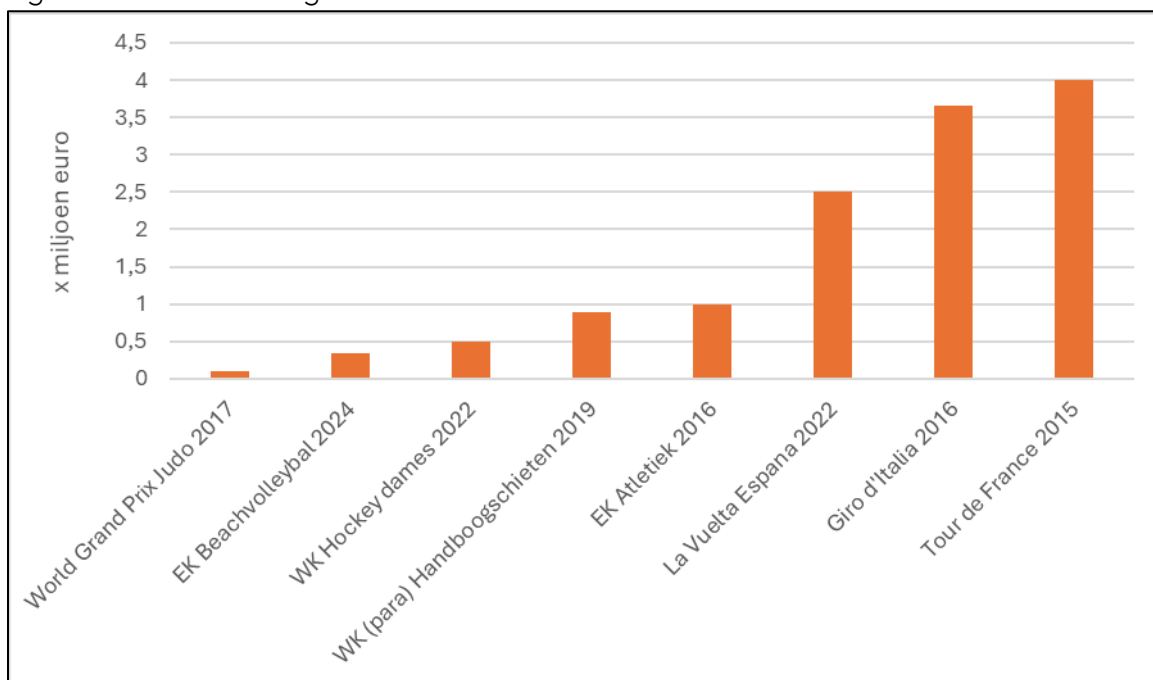
*Inclusief WK veteranen

** 52% overheidsbijdrage als percentage in eindrapportage gesteld

*** Extra (binnensport) STE voor kostenvergelijking

****Exclusief side events

Figuur B4.1: Fee voor organiseren STE in Nederland

Bijlage 5: Kenmerken van activatie van STE

Tabel B5.1 Kenmerken activatie STE

Evenement	Activatie & maatschappelijke impact	Doelgroepen	Locatie
EK Atletiek 2016 (Amsterdam)	Acht side-events gericht op breedtesport, educatie en maatschappelijke impact, waaronder schoolprogramma's, seminars en dagelijkse runs. De campagne JE KAN HET stimuleerde laagdrempelige sportdeelname.	Gericht op jongeren, scholen, verenigingen en recreanten. Combinatie van topsport en brede sportparticipatie.	Georganiseerd in één stad, met nadruk op participatie en verbinden van topsport met lokale gemeenschappen.
WK Hockey 2014 (Den Haag)	Brede maatschappelijke insteek met campagnes over gezonde voeding, integratie van sport en cultuur, activiteiten voor kinderen en scholen. Bezoekers kregen een complete dagervaring in het 'Hockey Park'. Daarnaast 18 side-events in de regio en fondsenwerving voor het Jeugdsportfonds.	Gericht op kinderen, gezinnen en lokale verenigingen. Stimulering van breedtesport stond centraal, met educatieve en culturele insteek.	Evenementlocatie (Hockey Park) vormde het hart van beleving. Activiteiten vonden ook plaats in de omliggende regio.
WK Hockey Dames 2022 (Amsterdam/Terrassa)	Activatie met nadruk op inclusie en wijkgerichte participatie. Voorbeelden: Urban Hockey Experiences, Flexhockey, parahockey-integratie, arbitragecongres en BMO-programma's. Het evenement fungeerde als versneller voor lopende campagnes over sportiviteit en respect.	Gericht op nieuwe doelgroepen, zoals kinderen in wijken met lage sportdeelname, mensen met een beperking, én verenigingen. Innovatieve formats moesten hockey breder en inclusiever maken.	Georganiseerd in meerdere steden, met centrale coördinatie vanuit KNHB. Actieve samenwerking met lokale overheden en verenigingen.
Volvo Ocean Race 2018 (o.a. Den Haag)	Brede duurzaamheidsfocus met educatieve side-events zoals Optimist on Tour, Proef de Zee en We Are Water (voor basis- en	Doelgroepen: kinderen, jongeren, scholen. Duurzaamheid en maritieme educatie	Organisatie in samenwerking met host cities wereldwijd. Den Haag als hostport organiseerde uitgebreid

	voortgezet onderwijs). Kinderen bouwden bootjes en leerden over oceaانبescherming.	stonden centraal.	educatief programma.
WK Vrouwenvoetbal (Bidfase)	Side-events zoals KickstartHER, NextGen en BNG Unite moesten vrouwen empoweren via voetbal, met focus op leefstijl, duurzaamheid, werkervaring en kennisdeling.	Gericht op meisjes, jonge vrouwen, professionals en toekomstige sportorganisatoren. Thema's: empowerment, gelijkheid, participatie.	Bidfase: programma's werden verspreid over meerdere jaren en locaties opgezet ter voorbereiding op een toekomstig WK.
WK (Para) Handboogschieten 2019 ('s-Hertogenbosch)	Breed scala aan side-events: clinics op scholen, workshops voor examenleerlingen (Stay Focused), activiteiten voor ouderen, inclusief "Drive-in" events. Aandacht voor mentale gezondheid via wetenschappelijk onderzoek naar handboogschieten.	Inclusieve benadering met aandacht voor jeugd, ouderen, mensen met psychische en fysieke beperkingen.	Eén stad als hoofdlocatie. Door combinatie van regulier en parasport kon een divers en inclusief programma worden opgezet.
Tour de France Femmes 2024 Rotterdam	Doelstelling stad als inclusief en inspirerend neer te zetten met sportieve, culturele en maatschappelijke initiatieven te combineren in activatieprogramma met onder andere scholenprogramma, fietsfeesten in de wijk	Het betrekken van alle Rotterdammers, daarom juist de wijken in met lagere sportparticipatie en met bijvoorbeeld Rotterdams Peloton vrouwen leren fietsen en fietsinzamelingen	Eén stad als hoofdlocatie met activiteiten in verschillende wijken
La Vuelta D'Espana 2022 Utrecht & Noord-Brabant	Het activatieprogramma, dat in de honderd dagen voorafgaand aan het evenement tot uitvoering is gebracht was 381 activiteiten omvangrijk	Het activatieprogramma bestond uit activiteiten met een thematisch breed en divers karakter, onder de noemer van	De activiteiten waren naar ratio verdeeld over de publieke partners dus met name in de drie steden en daarnaast in doorkomstgemeenten in de provincies

inclusiviteit,
gezondheid,
feestelijkheid en
wielrennen.

EK Beachvolleybal 2024

Het maatschappelijk programma van het EK Beachvolleybal was voor een groot deel verweven met de Team NL Sports experience. Daarnaast werden in de speelsteden nog activiteiten opgezet vanuit de gemeente, met name op het gebied van sportstimulering en betrekken van inwoners. Voorbeelden hiervan zijn bedrijventoernooien of standactiviteiten

. De Team NL Sports Experience is in het leven geroepen om bezoekers te laten sporten als Team NL en gratis mee te laten doen aan activiteiten verbonden met sportpromotie en beweegstimulatie gekoppeld aan topsportevenementen over meerdere steden

Verdeeld over de drie speelsteden, waarbij het VIP-boxstadion wat werd opgebouwd in Arnhem twaalf dagen kon worden gebruikt voor een programma van een Urban Sportdag tot 'sterkste-man-competitie'.

Bijlage 6: Maatschappelijke effecten van STE

Tabel B6.1: Economische effecten STE

STE	Economische effecten
EK Beachvolleybal 2024	De mediawaarde was €72,1 miljoen en 1,3 miljard potentieel bereik
Tour de Femmes Zuid-Holland 2024	Economische impact: €12,2 miljoen in Rotterdam
EK wegwielrennen Drenthe 2023	Economische impact: €4,1 miljoen in Drenthe
WK Hockey dames 2022	Economische impact: €2,6 miljoen in Amsterdam en Amstelveen ⁶²
Vuelta Utrecht & Noord-Brabant 2022	Economische impact: €7,2 miljoen in Utrecht (stad), €1,1 miljoen in Breda, €420.000 in 's-Hertogenbosch en €17,6 miljoen (inclusief de genoemde steden) in Utrecht (provincie) en Noord-Brabant
WK Volleybal dames 2022	Economische impact: €3,7 miljoen in Arnhem, €1,2 miljoen in Rotterdam, €904.000 in Apeldoorn en €872.600 in Gelderland
WK (para) Handboogschieten 2019	Economische impact: €1,3 miljoen in Den Bosch en €4,6 miljoen in Noord-Brabant ⁶³
Volvo Ocean Race 2018	Economische impact: €7,9 miljoen in Den Haag ⁶⁴
EK Atletiek 2016	Economische impact: €7,8 miljoen in Amsterdam en €1,6 miljoen in Haarlemmermeer. Vooraf onderzoek naar prijsstelling tickets, bekendheid en bezoek-/volgintentie
Giro Gelderland 2016	Economische impact: €8,4 miljoen in de provincie Gelderland.
UCI WK Para-cycling 2015 Apeldoorn	Economische impact: €697.000 in de provincie Gelderland ⁶⁵
Tour Utrecht 2015	Economische impact: €23,03 miljoen in Utrecht (stad) en €25,28 miljoen inclusief regionale bestedingen. Gratis bezoekers vertegenwoordigde een hypothetische waarde van €5,32 miljoen.

⁶² Heijnen et al., 2022

⁶³ Hover et al., 2019

⁶⁴ Rigter & van Herpen, 2018

⁶⁵ Kamper & de Boer, 2015

WK Hockey 2014	Economische impact: €12,8 miljoen in regio Den Haag ⁶⁶
WK vrouwen-voetbal (bid)	Verwachting inkomsten: €800 miljoen tot €1 miljard euro, verder een bijdrage aan de commerciële groei van vrouwenvoetbal in Nederland, België en Duitsland ⁶⁷

Tabel B6.2: Toeristische en commerciële effecten STE

STE	Toeristische/commerciële effecten
EK Beachvolleybal 2024	Vrijwel alleen sponsors betrokken via bestaande partnerships, focus op merkactivatie
Tour de Femmes Zuid-Holland 2024	79% van de bezoekers vindt dat het evenement bijdraagt aan het imago van Rotterdam. 65% van de bezoekers zegt terug te keren. 63% van de Rotterdammers vindt dat Rotterdam uniek gepresenteerd is aan de wereld
EK wegwielrennen Drenthe 2023	90% van de bezoekers vindt dat het evenement (sterk) bijdraagt aan recreatie en toerisme en het imago van Drenthe als fietsprovincie
WK Hockey dames 2022	n.b.
Vuelta Utrecht & Noord-Brabant 2022	81% van de bezoekers stelt dat het evenement de stad (Utrecht, Breda, Den Bosch) op de kaart heeft gezet als toeristische bestemming. Volgens 87% heeft de La Vuelta Holanda een positief effect gehad op het imago van de stad. 38% van de bezoekers komt binnen een jaar minstens nog een keer op bezoek
WK Volleybal dames 2022	Lokale ondernemers zijn tevreden over het programma met levering van goederen door lokale ondernemers. Buiten de horeca hebben zij weinig gemerkt van WK bezoekers. Ondernemers in de binnenstad van Arnhem vinden de organisatie van het evenement belangrijk om mensen naar het centrum te trekken. De helft van de ondervraagden die positief zijn over de bijdrage van het WK aan de samenleving is bereid daarvoor te betalen.

⁶⁶ Rabobank Hockey World Cup, 2014

⁶⁷ Verslag Bondsvergadering KNVB, 2023

WK (para) Handboogschieten 2019	69% van de deelnemers en 71% van de bezoekers vindt dat het evenement bijdraagt aan Den Bosch als toeristische bestemming ⁶⁸
Volvo Ocean Race 2018	93% van de bezoekers en 76% van de inwoners vindt dat het evenement goed is voor het imago van Den Haag. 87% van de bezoekers vindt dat de regio Den Haag aantrekkelijker wordt door het evenement ⁶⁹
EK Atletiek 2016	75% van de bezoekers denkt dat het evenement bijdraagt aan de promotie van toerisme
Giro Gelderland 2016	De drie startgemeenten werden door mensen buiten Gelderland als aantrekkelijk beoordeeld op veel aspecten. De waardering onder inwoners van Gelderland is nog groter. 4 maanden na de Girostart was de waardering van niet-Gelderlanders iets hoger dan twee maanden voor de start
UCI WK Para-cycling 2015 Apeldoorn	35% van de bezoekers is door het evenement positiever over Gelderland als vrijetijdsbestemming geworden. En 29% van de bezoekers zal Gelderland, door het evenement vaker bezoeken. 63% gaat Gelderland als vrijetijdsbestemming aanbevelen bij vrienden en familie en 66% denkt dat er internationale belangstelling ontstaat voor de regio door het evenement. ⁷⁰
Tour Utrecht 2015	Hoewel 89% van de bezoekers, 65% (59% vooraf) van de inwoners en 92% van de hotels verwacht dat de Tourstart bijdraagt aan de promotie van de gemeente/regio Utrecht heeft de Tourstart volgens onderzoekers geen effect op de beeldvorming rond Utrecht.
WK Hockey 2014	17% van de additionele bezoekers bleef gemiddeld 5 dagen langer in Den Haag ⁷¹ . 25% van de bezoekers aan het Haagse Hockeyplein waren na hun bezoek positiever over de stad ⁷² . Het Hockey Park bij het stadion was al een uitje,

⁶⁸ Hover et al., 2019

⁶⁹ Rigter & van Herpen, 2018

⁷⁰ Kamper en de Boer, 2015

⁷¹ Van Herpen et al., 2014

⁷² VODW, 2014

daardoor ondernamen bezoekers niet altijd nog andere activiteiten in de stad⁷³

WK vrouwen-voetbal (bid)

n.b.

Tabel B6.3: Fysieke effecten STE

STE	Fysieke effecten
EK Beachvolleybal 2024	Drie unieke venues in Den Haag (strand), Apeldoorn (centrum) en Arnhem (box-stadion gebruikt voor maatschappelijke activiteiten)
Tour de Femmes Zuid-Holland 2024	Drie etappes in Nederland (Rotterdam, Den Haag en Dordrecht) in de openbare ruimte
EK wegwielrennen Drenthe 2023	Route door Drenthe in de openbare ruimte (VAM-berg)
WK Hockey dames 2022	Wedstrijden in het Wagener Stadion met een tijdelijk nieuw (blauw) veld. Het bestaande groene veld, en nieuwe blauwe veld kunnen hergebruikt worden ⁷⁴
Vuelta Utrecht & Noord-Brabant 2022	Drie etappes in Nederland (Utrecht, Den Bosch en Breda) in de openbare ruimte
WK Volleybal dames 2022	Aanleg van 40 netsportvelden in de provincie Gelderland
WK (para) Handboogschieten 2019	Belangrijkste wedstrijden in het historisch centrum van Den Bosch ⁷⁵
Volvo Ocean Race 2018	Evenemententerrein (met horeca en optredens) opgebouwd, finish in de haven van Scheveningen ⁷⁶
EK Atletiek 2016	Evenement vond plaats in het Olympisch Stadion, op het Museumplein en in de openbare ruimte
UCI WK Para-cycling 2015 Apeldoorn	n.b.
Giro Gelderland 2016	Drie etappes in Nederland (Apeldoorn, Arnhem en Nijmegen) in de openbare ruimte
Tour Utrecht 2015	Twee etappes in Nederland (Utrecht en Zeeland) in de openbare ruimte

⁷³ Hover & Breedveld, 2014

⁷⁴ Projectplan WK Hockey Dames, 2022

⁷⁵ World Archery & Para Championships, 2019

⁷⁶ Rigter & van Herpen, 2018

WK Hockey 2014	Evenement vond plaats in het Kyocera stadion (van ADO Den Haag) en een nieuw stadion (GreenFields Stadion). Rondom het stadion werd het Hockey Park aangelegd ⁷⁷ . In het centrum van Den Haag werd het Haags Hockey Plein opgebouwd ⁷⁸
WK vrouwen-voetbal (bid)	Verbetering van sport- en andere infrastructuur binnen en tussen België, Nederland en Duitsland. Gebruik maken van bestaande en nieuwe sportfaciliteiten ⁷⁹

Tabel B6.4: Sociaal-culturele effecten STE

STE	Sociaal-culturele effecten
EK Beachvolleybal 2024	87% van de bezoekers sportte meer dan 6 maanden en 10% sportte niet. Twee maanden na het evenement gaf 98% van de bezoekers aan dat ze in de afgelopen 6 maanden een sport hadden beoefend, dit waren echter niet degenen die tijdens het evenement aangaven niet te sporten . 32% van de bezoekers was gemotiveerd om (vaker) te gaan sporten en 9% geeft aan vaker te gaan sporten na het evenement dan in de 6 maanden ervoor. Volgens een zeer klein deel komt dat door het evenement. ⁸⁰
Tour de Femmes Zuid-Holland 2024	39% van de niet-wielrenners ambieert meer te sporten/bewegen. 50% van de niet-fietsers is aangemoedigd vaker te fietsen
EK wegwielrennen Drenthe 2023	Meer dan 80% van de bezoekers vindt dat het evenement bijdraagt aan het stimuleren van sportdeelname en/of gebruik van de fiets. Meer dan 50% vindt dat het evenement bijdraagt aan een actieve en gezonde leefstijl en sociale cohesie
WK Hockey dames 2022	29% van de bezoekers is geïnspireerd om (vaker) te gaan hockeyen (dit waren vaker niet-hockeyers dan hockeyers) ⁸¹
Vuelta Utrecht & Noord-Brabant 2022	35% van de bezoekers is geïnspireerd om meer te sporten of bewegen (tijdens side events 43%) en

⁷⁷ Rabobank Hockey World Cup, 2014

⁷⁸ Hover & Breedveld, 2014

⁷⁹ Bidbook FIFA Women's World Cup 2027

⁸⁰ Heijnen et al., 2025

⁸¹ Heijnen et al., 2022

	37% van hen is geïnspireerd meer te gaan fietsen (tijdens side events 23%)
WK Volleybal dames 2022	30% van de inwoners die in aanraking is geweest met het evenement is geïnspireerd om meer te gaan sporten. 27% van de inwoners en 15% van de bezoekers overweegt om lid te worden van een volleybalclub. Uit de voor- nameting blijkt dat het gemiddeld aantal uren sporten in de speelsteden niet is toegenomen
WK (para) Handboogschieten 2019	29% van de bezoekers voelde zich geïnspireerd om (meer) te gaan handboogschieten. 64% van de deelnemers verwachtte dat bezoekers vaker gingen handboogschieten. 51% van de bezoekers heeft een ander beeld van para-atleten ⁸²
Volvo Ocean Race 2018	n.b.
EK Atletiek 2016	19% van de bezoekers verwacht (meer) te gaan sporten
Giro Gelderland 2016	Sportparticipatie is niet aantoonbaar veranderd door het evenement. Ook zijn er niet op grote schaal nieuw contacten opgedaan of vriendschappen gesloten. Er lijkt een verband te zijn tussen een bezoek aan het evenement en het sociale zelfvertrouwen op korte termijn
UCI WK Para-cycling 2015 Apeldoorn	41% van de bezoekers is door het evenement positiever over gehandicapten in de samenleving gaan denken en 69% van de bezoekers zal vaker evenementen of wedstrijden van aangepast sporten bezoeken. Daarnaast geeft 47% van de bezoekers aan om (meer) gehandicaptensport te volgen in de media door het evenement. ⁸³
Tour Utrecht 2015	24% van de bezoekers verwacht door het evenement geïnspireerd te raken om vaker te fietsen of sporten
WK Hockey 2014	n.b.
WK vrouwen-voetbal (bid)	De verwachting is een toename van voetballende meiden in Nederland (15% toename tot 155.000 voetbalsters en meer vrouwen als bestuurder, coach en scheidsrechter ^{84,85}

⁸² Hover et al., 2019

⁸³ Kamper & de Boer, 2015

⁸⁴ Verslag Bondsvergadering KNVB, 2023

Tabel B6.5: Psychologische effecten STE

STE	Psychologische effecten
EK Beachvolleybal 2024	88% van de bezoekers was trots dat het evenement in Nederland plaatsvond. 45% van hen gaf aan dat hun welzijn door het evenement was toegenomen. 85% ervaarde saamhorigheid
Tour de Femmes Zuid-Holland 2024	70% van de Rotterdamse bezoekers is trots dat het evenement in Rotterdam plaatsvond
EK wegwielrennen Drenthe 2023	77% van de inwoners van Drenthe hoopt dat Drenthe in staat is meer hoogwaardige en aantrekkelijke evenementen naar de provincie te halen
WK Hockey dames 2022	n.b.
Vuelta Utrecht & Noord-Brabant 2022	86% van de bezoekers is trots dat het evenement in hun stad plaatsvond. 91% van de bezoekers ervaarde een feestelijk gevoel en 87% ervaarde saamhorigheid onder bezoekers
WK Volleybal dames 2022	88% van de bezoekers geeft aan dat gevoelens van trots en gelijk zijn vergroot door de maatschappelijke activiteiten. 16% van de inwoners die in aanraking zijn geweest met het evenement denken dat mensen zich trotser of gelukkiger voelen door het evenement. Op het gebied van sportbeleving en trots zijn positieve ontwikkelingen te zien in de speelsteden. Het belang van een gezonde leefstijl is toegenomen en sombere en neerslachtige gevoelens en trots op het Nederlander zijn, zijn significant verbeterd
WK (para) Handboogschieten 2019	78% van de bezoekers is trots dat het evenement in Nederland plaatsvindt ⁸⁶
Volvo Ocean Race 2018	90% van de bezoekers en 61% van de inwoners is trots dat het evenement in Den Haag plaatsvond ⁸⁷
EK Atletiek 2016	86% van de Amsterdamse bezoekers is trots dat het evenement in Amsterdam plaatsvond (65% van alle bezoekers. 86% van de bezoekers voelde zich gelukkig

⁸⁵ Bidbook FIFA Women's World Cup, 2027

⁸⁶ Hover et al., 2019

⁸⁷ Rigter & van Herpen, 2018

Giro Gelderland 2016	Gemiddeld 35% van de Gelderse bevolking is trots dat het evenement in Gelderland plaatsvindt. 31% vindt dat vergelijkbare grote evenementen vaker georganiseerd moeten worden. Het evenement had weinig invloed op de mate van trots op Gelderland. Er is een grote toename in draagvlak onder Gelderlanders voor dit evenement en grote sportevenementen in het algemeen
UCI WK Para-cycling 2015 Apeldoorn	n.b.
Tour Utrecht 2015	80% van de bezoekers is trots op Utrecht vanwege het evenement. Onder de inwoners is dat 57% (vooraf 43%). 73% van de deelnemers en bezoekers is trots op het evenement in Utrecht. 74% van de bezoekers blikt positief terug op het evenement. 69% van de deelnemers en bezoekers vonden het een feestelijke sfeer, 71% kreeg energie van het evenement
WK Hockey 2014	Ongeveer 60% van de inwoners van Den Haag vindt het belangrijk dat de gemeente investeert in de organisatie van grote topsportevenementen ⁸⁸
WK vrouwen-voetbal (bid)	n.b.

Tabel B6.6: Politieke effecten STE

STE	Politieke effecten
EK Beachvolleybal 2024	n.b.
Tour de Femmes Zuid-Holland 2024	n.b.
EK wegwielrennen Drenthe 2023	n.b.
WK Hockey dames 2022	n.b.
Vuelta Utrecht & Noord-Brabant 2022	n.b.
WK Volleybal dames 2022	n.b.
WK (para) Handboogschieten 2019	n.b.
Volvo Ocean Race 2018	n.b.
EK Atletiek 2016	Koning Willem-Alexander was aanwezig bij de openingsceremonie
Giro Gelderland 2016	n.b.
UCI WK Para-cycling 2015 Apeldoorn	n.b.

⁸⁸ Evaluatie WK Hockey 2014 (concept)

Tour Utrecht 2015	n.b.
WK Hockey 2014	Koning Willem Alexander was lovend over het toernooi ⁸⁹
WK vrouwen-voetbal (bid)	n.b.

Over MOVES

Het Onderzoeksprogramma Maatschappelijke Onderzoek Voor Evenementen in Sport (MOVES) draagt eraan bij dat er structureel en systematisch onderzoek plaatsvindt rondom topsportevenementen. MOVES heeft tot doel om met kwalitatief hoogstaand onderzoek bij te dragen aan de maatschappelijke waarde van topsportevenementen. Moves is een programma van ZonMw. Het programma loopt van september 2023 tot en met augustus 2027.

MOVES wordt uitgevoerd door vier kennisinstellingen: HAN University of Applied Sciences, Academie voor Sport en Bewegen (projectleider), Universiteit Utrecht, school voor Bestuurs- en Organisatiewetenschappen, Mulier Instituut, The Hague University of Applied Sciences, lectoraat Impact of sport.

Binnen het onderzoeksprogramma worden vier thema's onderscheiden, welke worden uitgewerkt in 4 werkpakketten (WP's):

WP 1: bereik, betrokkenheid en draagvlak

In dit werkpakket gaat het over wie wel en wie niet betrokken is bij topsportevenementen, in welke rol dan ook (als vrijwilliger, bezoeker, volgers etc.), wat daarin stimuleert of hindert, en aan wat voor topsportevenementen er behoefte is. Verder gaat het om de beleving van het evenement en om de vraag welk draagvlak er is om te investeren in topsportevenementen (en wat daaraan bijdraagt).

WP 2: publiek-private samenwerking

In dit werkpakket wordt gekeken naar de voorwaarden voor effectieve, efficiënte en democratisch legitieme publiek-private samenwerking in de governance-netwerken van internationale topsportevenementen in Nederland. Gekeken wordt welke bestuurlijke 'best practices' er zijn die bijdragen aan de duurzaamheid, gezondheid en inclusiviteit bij topsportevenementen in Nederland.

WP 3: economische effecten

In dit werkpakket gaat het om de vraag hoe topsportevenementen en het Nederlandse bedrijfsleven elkaar kunnen helpen om hun doelstellingen te behalen. Hoe kijken (grote) bedrijven aan tegen internationale topsportevenementen? Hoe kunnen internationale topsportevenementen bijdragen aan Holland Branding en aan internationale handel?

WP 4: maatschappelijke effecten

Centrale vraag in dit werkpakket is hoe topsportevenementen optimaal bij kunnen dragen aan maatschappelijke doelen. In het bijzonder wordt gekeken naar: gezondheid, sportdeelname en gezonde levensstijl; sociaal netwerk en sociale cohesie; subjectief welbevinden; en de bijdrage van topsportevenementen aan de versterking van de sportsector.

Volg het laatste nieuws rondom het onderzoeksprogramma via:

<https://cit.sport.nl/onderzoeksprogramma-moves>